Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 10 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

פּרייז 15 גראָשען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 286 | Łódź, Niedziela, 14 grudnia 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג כ״ד כסלו תרצ״א | № 286

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל.

דריי כּוחות, וואָס רעגירען

דער ערשטער — דער מלוכה־פּרעזידענט, דער צווייטער — די רעגירונג, און דער דריטער — דער סיים און סענאַט. — 1 פּערזאָן, 14 פּערזאָן און 600 פּערזאָן טרעטען זיך איינער דעם אַנדערען אויף די פיס. — דער מלוכה־פּרעזידענט דאַרף אַרויסגעבען בעפעהלען. — די ענדערונג פון דער קאָנסטיטוציע.

אינטערוויאו מיט מאַרשאַל פּילסודסקי

וו א ר ש אַ, 13 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

דער מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי האָט היינט אויפגענומען דעם רעד. שוויענטשינסקי און געגעבען איהם פאָלגענדען אינטערוויאו.

— איך קום צו אייך, ה׳ מאַרשאַל נישט ווי צום פּרעמיער־מיניסטער, נאָר אַלס קריגס־מיניסטער צי זענט איהר צופרידען פון דער ענדערונג ?

— איך וואונדער זיך, וואָס איהר פרעגט מיר אַזאַ אָריגינעלע פראַגע. איך בין געוואָרען פּרעמיער נאָר אויף אַ געוויסער צייט, און דעריבער האָב איך די גאַנצע צייט געהאַנדעלט לאָגיש. איהר אָבער האַנדעלט נישט לאָגיש, מחמת אנשטאָט צו פרעגען מיך וועגען דעם ענין, וואָס איהר זענט אַהערגעקומען, פרעגט איהר מיך וועגען אַנדערע זאַכען.

— איך בעט ענטשולדיגונג, נאָר כ׳האָב געמיינט, אַז איך מעג זיך פרעגען וועגען אַנ׳ענין, צו וועלכען איהר בעציהט זיך אַנדערש, ווי דער רוב מענשען.

— ס׳קאָן גרייליך זיין, ליבער הער, נאָר איהר דאַרפט מיך שוין אויף אַזוי פיל קענען, אַז געוועהנליך טראַכט איך אַנדערש, ווי ס׳טראַכטען דערהויפּט מענשען, און דעריבער קעהר איך זיך אום צום עיקר־ענין. איך קלעהר, דהיינו, צי זאָל איך פאָרטזעצען דעם פריהערדיגען אינטערוויאו מיינעם, וואָס איך האָב געגעבען דעם הער מיעדזשינסקין, אָדער זאָל איך אָנהויבען אַנדערש. אויב איהר וועט בעוויליגען, וועל איך זיך האַלטען ביים פריהערדיגען דרך. איך האָב, אַלזאָ, געזאָגט דעם ה׳ מיעדזשינסקי וועגען דריי ספּרענזשינעס, וואָס עקזיסטירען ביי דער הויפּט־צענטראַלע פון יעדער מלוכה. די ערשטע ספּרענזשינע איז דער מלוכה־פּרעזידענט, די צווייטע — די רעגירונג, און די דריטע — זענען די געוועהלטע קערפּערשאַפטען. (סיים און סענאַט), וואָס בילדען אַ טייל פון דער צענטראַלע. איך האָב פריהער געהאַט צוגעזאָגט דעם ה׳ מיעדזשינסקי, אַז איך קאָן איהם זאָגען מיין מיינונג מכּוח דער ראָליע, וואָס אין דער קאָנסטיטוציע דאַרף זיין בעשטימט פאַר׳ן פּרעזידענט. איך האָב אַזוי לאַנג געטראַכט וועגען דעם אין פּוילען, אַזוי לאַנג אָפּגעשטויסען פערשידענע טעאָריעס און טעאָריעלעך, און אַזוי־לאַנג געזוכט עפּעס אַנ־אויסגאַנג פונ׳ם צימער, וואָס איז אָנגעשטעלט מיט סאַמע אַלטע גראַטעס, אַז אָנגעבענדיג די אַלע שקלאַ־ווטריא׳ס, רעכען איך נישט, אַז איך ׳טו שלעכט. אין אונזער ביז־איצטיגער קאָנסטיטוציע איז די ראָליע פונ׳ם מלוכה־פּרעזידענט געוועזען אַ לעכערליכע. די קאָנסטיטוציע איז אַזוי רעדאַגירט, אַז אַלע דריי הויפּט־ספּרענזשינעס קאָנען נישט אַרבייטען האַרמאָניש, און מוזען שטענדיג זיין אין אַ צושטאַנד פון מחלוקת. אנשטאָט צו בעשטימען גענוי, וואָס דער פּרעזידענט האָט צו טון, וואָס די רעגירונג און וואָס דער סיים, האָט צו טון — איז אַלץ דאָרט געזאָגט אומקלאָר, און דער דאָזיגער מעמד ברענגט דערצו, אַז די ראָליע פון פּרעזידענט זאָל זיין לעכערליך, דער שעף פון דער רעגירונג זאָל האָבען אומגעלומפּערטע דאַגות, און דער „הער״ פון סיים זאָל בעגיין אייביג נבלות.

אויב עס האַנדעלט זיך, אַלזאָ, וועגען אויסבעסערען די קאָנסטיטוציע, דאַרף מען קודם כּל אויסזוכען דעם אופן פון פערטיילען די אַרבייט, אַזוי, אַז מ׳זאָל זיך שוין איינע די אַנדערע מעהר נישט טרעטען אויף די פיס — ד. ה. אַזוי, אַז איטליכע פון די דאָזיגע ספּרענזשינעס בעזונדער זאָל קאָנען פריי אַרבייטען אין איהר געביט. ס׳איז אַ נאַטירליכע זאַך, אַז מאַכען גענויע רעכטליכע גרעניצען אין דעם געביט פון פּאָליטיק איז אַ נישט־דערגרייכבאַרער אידעאַל. וואָס נעהנטער מ׳קומט אָבער צו צו דער גענויקייט, איז עס בעסער פאַר די פּעראינטערעסירטע פּערזאָנען, (מיט׳ן אויסנאַהם, פערשטעהט זיך, פון פערשידענע חזירים און פיש־כאַפּער אינ׳ם מוטנעם וואַסער). און אויך פאַר דער זאַך, לטובת וועלכער עס ווערט געאַרבייט.

איינער פון די פשוט׳סטע אויפלייזונגען (לפנים) איז דאָס אָפּגעבען דעם מלוכה־פּרעזידענט די מאַכט און דאָס אַרויפלייגען אויף זיינע פּלייצעס די אַרבייט פון רעגירען אַזוי, אַז ער זאָל אייגענטליך פערטרעטען די ראָליע פון רעגירונגס־שעף. איך זאָג נישט, אַז די איצטיגע קאָנסטיטוציע זאָל אין דער הינזיכט זיין אַ צו שטאַרקע מניעה; זי האָט נאָר געשאַפען אַ זעהר לעכערליכען און נאַרישען צוואַנג צו רעגירען נישט דירעקט, נאָר דורך עמיצען אַנדערש. און דערביי איז דער „דאָזיגער אַנדערער״ אויך געווען איין מענש, אַזוי אַז אַטאָ די צוויי מענשען: דער מלוכה־פּרעזידענט, דער העכסטער פאָרשטעהער פון דער מלוכה און דער רעגירונגס־שעף זענען בעשאַפען געוואָרען, כּדי ווי ביליאַרד־קוילען שטענדיג אָנצוקלאַפּען זיך איינער אין אַנדערען, און פונאַנדערצושפּרינגען זיך אין פערשידענע ווינקלען. איך שטעל זיך נישט פאַר, אַז אַפילו צוויי לייבליכע ברידער — איך זאָג שוין נישט: אַ פערליבט פּאָרפּאָלק — זאָל קאָנען אויסהאַלטען אַזאַ אויסטערליש לעכערליכע ראָליע.

איך ווענד דערביי די אויפמערקזאַמקייט, אַז וועגען דירעקטען רעגירען קאָן איצט קיין רייד נישט זיין., די דאָזיגע פּרימיטיווע צייטען זענען שוין לאַנג פערשוואונדען. ווען מ׳האָט צו טון מיט דרייסיג מיליאָן מענשען — וואָלט אַזאַ העכערליכער אמת וועגען דירעקטען רעגירען געמוזט פאַר איין מענשען פערנעהמען אַ 150 יאָהר, און דער גוטער יאָהר ווייסט, צי אַזאַ שטיק צייט וואָלט נאָך געסטייעט פאַר אַזאַ דירעקטען מענשען. איך בין שטאַרק אין דעם מסופּק.

דער פשוט׳סטער אופן פון לייזונג זאָג איך דערפאַר, ווייל אַזוי דענקען דאָס רוב אַזעלכע מענשען, וואָס ווילען נישט, אָדער קענען נישט דענקען.

איך וועל, אַלזאָ, אַ פּרוב טון צוגעהן צו דעם עיקר־ענין דורך גאָר אַנ׳אַנדער וועג. איך וועל אויך פּרובען צוקומען צו איהם מיט׳ן וועג פון נישט־קאָמפּליצירטע ציפערען.

צווישען די דריי ספּרענזשינעס פון דער מלוכה צענטראַלע האָבען מיר איינע — ד. ה. דעם מלוכה־פּרעזידענט, — וועלכע איז איין מענש; די צווייטע, די רעגירונג איז שוין 14 מענשען, און די דריטע בעשטעהט פון אַנ׳ערך 600. ווען מיר זאָלען זיך אָפּשטעלען אויף די דאָזיגע ציפערן, וועלען מיר לייכט קומען צום אויספיהר, אַז איטליכע אַרבייט מוז אַנדערש אויסזעהן ביים אַדורכגעהן דורך דעם רשות פון פּרעזידענט, פון דער רעגירונג און פון סיים און סענאַט.

אַ געוועהנליכער שפּאַציר, וואָס ווערט געמאַכט פון איין מענשען שיידט זיך דאָך אונטער פון אַ שפּאַציר פון 14 מענשען און אַ פשיטא־שוין פון 600 מאַן. אָפּט פעהלט פשוט אויף דער גאַס אויס אָרט פאַר אַזאַ מאַסען־שפּאַציר, און כּדי אזא המון זאָל נישט צוריבען ווערען מוז מען אָפּט אָפּשטעלען טראַמוואַיען, אויטאָס א. אַז. וו.

איך געה פערביי איבער די אַלע מאַטעריעלע בעדינגונגען פון אַרבייט, וועלכע וואָלטען זיך אויס געדאַכטען, אַז זיי זענען גאַנץ פשוט׳ע, כאָטש פון זיי וואָלטען אויסגעקומען מעהר קאָנסעקווענצען, וויפיל מענשען ווילען געהען אין זיי. נאָר אין פּסיכישע אמת׳ן איז דער סיסטעם פון אַ יחיד אַנדערש, ווי פון אַ כּלל, און ס׳איז צווישען זיי פערהאַן אַ חילוק, ווי צווישען הימעל און ערד.

שוין פון דעם, וואָס כ׳האָב געזאָגט, איז — דוכט זיך מיר — קלאָר, אַז די אַזוי גערופענע פשוטע סיסטעמען זענען, ליידער, אָפּטמאָל נישט אַזוי פשוט און סתירות׳דיג ווי מען מיינט; אַז זיי זענען אָפּטמאָל די בעסטע מיטלען צום ערלעדיגען אַלע ענינים. זיי קוקען אויס ביי מיר, ווי קוראַפּאַטוועס, וואָס בעהאַלטען זייערע קעפּ אין שניי, אַרויסשטעקענדיג זייער רעשט קערפּער אויפ׳ן בעראָט פון גורל. די מאַשין פון דער צענטראַל־אַרבייט איז תּמיד אַ געמיש פון צווייערליי זעהר שווערע, פשוט נישט ענטשיידענע, עסענצען. די ערשטע פון זיי איז די פּאָליטיק, די צווייטע, ווידער איז די טעכניק פון לעבען און די טעכניק פון אַרבייט.

ליידער — מוזען מיר אָפּט נעהמען אין אַכט דעם שטורעם אין אַ גלאָז וואַסער.

אונפערמיידליך מוז אַלזאָ, די מאַשין, וואָס ווערט געשמירט מיט אַזאַ מין אומקלאָרען עסענץ, זיך צוברעכען און קריצען גאַנץ אָפּט, אָדער זיין הייזעריג און סקריפּען אַזוי־ווי אַ פערהוסטער אַסטמאַ־ליידענדער. און מחמת דעם דענק איך, דאַרף די ראָליע פון מלוכה־פּרעזידענט צוגעטיילט ווערען נישט צו עפּעס אַנדערש, ווי צו מוזען רעגולירען די צענטראַל־מאַשין פון אַרבייט.

דאָס שטימט בכלל מיט דער גרויסקייט פון דער ראָל פון מלוכה־פּרעזידענט, פאַר וועלכער מיר געפינען נישט קיין גלייכען אין קיין שום מלוכה, און פאַר וועלכע יעדער קאָנסטיטוציע גיט גלייכע מעגליכקייטען, ווייל אין דער דאָזיגער ראָליע גלהן אַריין אַזעלכע מעגליכקייטען, וואָס לאָזען זיך נישט בעצייכענען, אָדער וואָס זענען שלעכט אויסגעטייטשט געוואָרען. די דאָזיגע אַרבייט איז רעגולירט געוואָרען ביי אונז אַזוי ווייט, אַז ווען די דאָזיגע אַרבייט וואָלט נישט געטון געוואָרען וואָלט זיך געפיהלט אַ דוחק אין איהר. נישט בלויז ביי אונז, נאָר אויך אויף דער גאַנצער וועלט. אָפּגעבען אַזאַ אַרבייט קען מען אָבער נישט קיינריכטונגען, נאָר פּערזאָנען, וואָס זענען פון ריכטונגען נישט בעאייבפלוסט. און דערמיט איז נאָר מעגליך מהנה צו זיין אַ פּערזאָן, אָבער נישט הונדערטער, טויזענדער.

ווען איך פערטראַכט זיך אָפּטמאָל איבער דער זאַך, קום איך צום אויספיהר, אַז די הויפּט־אַרבייט פון מלוכה־פּרעזידענט מוז זיין אַזוי רעגולירט, אַז זי זאָל נישט אָנטרעפען אויף קיין שום שוועריגקייטען. ד. ה. אַז די אַרבייט פון מלוכה־פּרעזידענט טאָר נישט געלייזט ווערען איינזייטיג, אַז די אַרבייט פון מלוכה־פּרעזידענט, אַלס די העכסטע און וויכטיגסטע, מוז זיך שטיצען אויף גלייכהייט און האַרמאָניע, טראָגען אַלע שוועריגקייטען אין קאַמף. ווען אָבער אַזאַ אַרבייט פאַלט אויפ׳ן מלוכה־פּרעזידענט, קען פון איהם נישט אָוועקגערויבט ווערען די דירעקטע מאַכט איבער אַלע ריכטונגען, וועלכע שטעלען אַ ווידערשטאַנד, אָדער — ס׳פעהלט האַרמאָניע און ס׳הערשען רייסענישען, און דעריבער קאָן די קאָנסטיטוציע נישט זאָגען, אַז זי גיט דעם מלוכה־פּרעזידענט נישט די דירעקטע מאַכט אין בעצוג צו די מיניסטאָרען, ווי צום סיים און סענאַט.

ווען דער פּרעזידענט וואָלט געהאַט די מעגליכקייט צו בעשליסען בעפעהלעריש איבער דער אַרבייט פון סיים, טאָ ווער ווייס, וויפיל נאַרישקייטען און נאַנסענסען, וואָס קומען אַרויס פון ליידענשאַפטען, וואָלטען דורך איהם בעזייטיגט געוואָרען.

נישט דערצו וועהלען מיר זיך אַ פּרעזידענט, דעם איינציגען מענשען אין דער גאַנצער מלוכה, אויף וועלכען מיר לייגען די שווערע משא און פליכט צו רעפּרעזענטירען די גאַנצע מלוכה, ער זאָל שפּילען אַ פּאַסיווע ראָליע.

אין די פראַגען פון רעגולירען די מלוכה־מאַשין ובפרט בעת אַ קריזיס מוז אויסגעניצט ווערען די אינדיווידועלע קראַפט פון איין מענש, און אָפּגעהיטען זאָל מען ווערען פון שטערען איהם דאַן אין זיין גרויסער אַרבייט.

איך געהער צו דעם מין שטאַרקע מענשען, איך וואָלט געזאָגט, צו בעזונדערס שטאַרקע ענטשלאָסענע כאַראַקטערען, און פונדעסטוועגען האָב איך אין מיין פּראַקטיק אַדורכגעמאַכט אַזעלכע שטאַרקע אויפטרייסלונגען, אַזעלכע העליש־פּיינליכע, אַז איך צווייפעל, צי אַנדערע יסורים קאָנען זיך פערגלייכען מיט אַזעלכע, און איך ווייס גאַנץ גוט, ווי דער מענש זוכט אין אַזעלכע פאַלען אַ שטיקעל אָנלעהן,, כּדי אַביסעל אויפצואָטעמען, כּדי נישט זיין אייביג אַליין. איך, למשל, בין ווי אַ ווילדער אַרומגעלאָפען אין די צימערן, טופּענדיג מיט די פיס, ווי אַ ווילדער אייזעל, און איך האָב זיך שיער געוואָרפען מיט קולאַקעס אויף יעדען איינעם, וועלכער האָט מיר אין אַזעלכע מאָמענטען געשטערט, און שטעלט זיך פאָר מ׳זאָל מיר דעמאָלט פאַרשרייבען איך זאָל זיך אין אַזעלכע פאַלען בעראָטען מיט עפּעס אַ ליידאַק״.

אין סוף פון זיין אינטערוויאו פיהרט דער מאַרשאַל אויס, אַז די דעציזיע אין אַלע מלוכה־קריזיסען מוז איבערגעגעבען ווערען אין דער האַנד פון בלויז איין מענשען, און די דאָזיגע דעציזיע זיינע מוז ער איבערווייזען אַנדערע צום אויספיהרען. דער מלוכה־פּרעזידענט דאַרף אויסגעוועהלט ווערען נישט דורכ׳ן סיים און סענאַט, זייענדיג אָפּהענגיג פון זיי, נאָר דורכ׳ן גאַנצען לאַנד, און דאַן — זאָל מיר דערלויבט זיין אַרויסצוזאָגען דעם לעכערליכסטען אמת, אַז די פּאַרוואורפען, וואָס ווערען געמאַכט אין דער הינזיכט, אַז דאָס איז דעמאַגאָגיע — ווערען געמאַכט דורך די נאַרישסטע און ערגסטע דעמאַגאָגען.

נייער סיים־רעגולאַמין אָנגענומען אין דער דריטער לעזונג

קליינע קלובען, ווי די יודען, וועלען נישט האָבען קיין פערטרעטער אין די קאָמיסיעס

וו אַ ר ש אַ, 17 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די רעגולאַמין־קאָמיסיע פון סיים האָט שוין ענטגילטיג ערלעדיגט דעם פּראָיעקט פון נייעם סיים־רעגולאַמין, דער פּאָסטולאַט פון יודישען קאָלאָ, אַז עס זאָלען אין די קאָמיסיעס צוגעלאָזט ווערען פאָרשטעהער פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען קיין פערטרעטער קומט זיי נישט צוליב דער קליינער צאָהל דעפּוטאַטען) איז נישט בעריקזיכטיגט געוואָרען, דאָגעגען וועלען אין די קאָמיסיעס צוגעלאָזט ווערען נישט מיטגלידער מיט בעראַטונגס־שטים.

די קאָמיסיע האָט אָנגענומען פאָלג. רעדאַקציע פון אַרט. 33:

„דער סיים־מאַרשאַלעק קאָן אויסשטרייכען פון פּראָטאָקאָל און פון דער סטענאָגראַמע די אָפּזאַצען, וועלכע זענען סותר דער פליכט צו זיין געטריי דער רעפּובליק אין הסכם מיט׳ן אַרט. 89 פון דער קאָנסטיטוציע״.

דער אַרט. 82 פון רעגולאַמין לויטעט: „אין די בעריכטען פון די קאָמיסיעס וועלען נישט אַריינגעטראָגען ווערען די פאָרשלאָגען פון די מינדערהייטען, סאַר וועלכע עס וועלען זיך נישט אַרויסזאָגען לכל הפחות איין זעקסטעל מיטגלידער פון דער קאָמיסיע״.

דער פּראָיעקט פון נייעם רעגולאַמין איז אָנגענומען געוואָרען אין דער דריטער לעזונג.

גרויסע טראַדיציאָנעלע חנוכה - פייערונג
איז דער ווילקער שוהל, זאַכאַדניאַ 56

היינט, זונטאָג, כ״ד כסלו (14 דעצ.) 4 נאָכמ. צום 1-טען חנוכה - ליכטעל קומט פאָר

אַ גרויסע חנוכה-פייערונג

מיט אַנטייל פון בעקאַנטן אָבערקאַנטאָר ה׳ **משה ליס,** ווי אויך מיט׳ן אַנטייל פון בעליבטן כאָר פון דער ווילקער שוהל אונטער דער לייטונג פון בעריהמטן דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר ה׳ **לייב סאַכאַלאָווסקי.**

עס וועלען אויסגעפיהרט ווערען פיל שעהנע קאָמפּאָזיציעס פון בעריהמטע קאָמפּאָזיטאָרען.
איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען זונטאָג, ד. 14 דעצעמבער, ביים אַריינגאַנג פון דער שוהל, ווי אויך ביי ה׳ זעלמאַנאָוויטש עק פּיעטריקאָווער און פּאָלודניאָווע אין דער קאָנדיטאָריי.
אָהן איינטריטס-קאַרטען ווערט מען נישט אַריינגעלאָזען.
פרויען וועלען אַריינגעלאָזט ווערען געגען איינטריטס-קאַרטען.

ישיבת „תורת אליעזר“
ע״ש הרה״צ אדמור מראדאשיץ זצ״ל לאָדז פּאָדזשעטשנאַ 12.

נשף חנוכה

דערמיט זענען מיר מודיע אז היינט, זונטאָג דעם 14 דעצעמבער א׳ מקץ פּינקטליך 6 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם ישיבה-לאָקאַל

נשף חנוכה און בחינת התלמידים
מיט אַן איבהאַלטסרייכען פּראָגראַם.

אַלע אינטערע מיטגלידער און סימפּאַטיקער ווערען געבעטען פּינקטליך און צאָהלרייך צו ערשיינען. איינטריט פריי! ועד הישיבה.

גרויסער חנוכה-באַזאַר
פּיעטריקאָווער 107

איינגעאָרדנעט דורך דעם פרויען-פערבאַנד „וויזאַ“.
אפּעז איז משך פון דער גאַנצער וואָך
די ביליגסטע איינקויפס-קוועלע / פאַנטאַזיע
לאָטעריע / מוזיק / פערשידענע איבעראַשונגען
היינט פון 6 אָוונט טאַנץ-פערוויילונג פון יונג-„וויזאַ“.

בעזהי״ת

די תלמוד-תורה דאַלטשטאַט, לאָדז, בזשעזשינער 23

לאַדענט איין אַלע חובבי תורה און סימפּאַטיקער פון אָרימען קינד היינט, זונטאָג פ׳ מקץ פּינקטליך 5 אָוונט קומט פאָר אין בית-הכנסת פּיעטריקאָווער 24 צום ערשטען הנוכה-ליכט אַ

חגיגת חנוכה נהדרה בצירוף בחינה כללית וחומש כעודה מתלמידי כת א׳.

צוו. אַנד. וועלען אַרויסטרעטען: 1) אַ גוט איינשטודירטער כאָר; 2) אַ גוט איינשטודירטער קינדער-כאָר; 3) רעפעראַטען: פון הרב סילמאַן שליט״א, הרב המגיד מווילקע, ר׳ יוסף דוב פייגען שליט״א, ד. ה. זילבערשטיין, א. ג. פרידענזאָהן, ח. ד. ראָזענעס, יודעל גראָהמאַן א.אַ.וו. גלייכצייטיג וועלען איניגע יונגע תלמידים אַרויסטרעטען מיט רעפעראַטען אין יודיש און לשון-הקודש וועגען דער בעדייטונג פון חנוכה. מיר לאַדענען איין די גאַנצע לאָדזער יודישע בעפעלקערונג צו בעטייליגען זיך אין דער פייערונג און צוזאַמען מיט די 400 קינדער פון דער תלמוד-תורה דעמאָנסטרירען די גרויסקייט פון למוד-התורה פון אָרימע קינדער.
הועד.

לאָדזער יודישע קאַמעראַל סטודיע : ענגלישער זאַל אַלעיאַ 1-טע מאַי 2

ליטער:
„גרינע קאַטשקע“ משה פּולאָווער

ערשטער עפענטליכער אַרויסטריט
היינט, זונטאָג, דעם 14 דעצעמבער, 9 אין אָוונט
א. ג. **„די גרינע קאַטשקע“**

פּראָגראַם: 1) פּראָלאָג, 2) קאַטשקע, 3) טאַנצענ׳יגע לאָקעס, 4) צוויי יודלעך לעווין, 5) מאָדערנע חסידים, 6) סטיליסטישע איבערטורע, 7) קלאַנגען, 8) פון אַפערעציע טיס, 9) ח׳ה׳לע, 10) מאָנאָלאָג, 11) חזידיש.

ס׳בעטייליגען זיך: ידלי בעל, ז. פּראַסאַ, איזאַבעלאַ, פעלאַ ניסבוים, שושנה בעל, אַ. בירענשטאָק, ע. שאַקיאַן, ד. קריסערליזער, ד. מי ער, ד. ראָטבלום, אַרעק, ק. זיל-בערבערג, ש. בערנשטיין, י. יורקעוויטש, נ. חינבערג, ר. ראַפּאַפּאָרט, י. צחאַקין אא.
טעקסטען: אַנערזשאַנעק, זוני מאָזר, וואַרשאַווסקי, לייב סטאָצקי און פּאָדקס-יורער.
רעזשי: משה פּולאָווער, מוזיק: העניק יאַבלאָן, דעקאָר.: אַדאַם הענדלער און יואל פּרידמאַן, קאָנפעראַנס.: גראַף רובין, געשעפטס-פירער: אַ. בירנשטאָק, ביהנען-אינ-ספּעציענט: ד. ראָטבלום, ד׳כ׳-עפּעקטען: י. טשערכאַווסקי.

בעמערקונג: די פאָרשטעלונגען הויבען זיך אָן פּינקטליך לויט דער אָנגעוויזענער צייט.
בילעטען צו בעקומען אין דער קאַסע פון טעאַטער: פרימאָג פון 5 נאָכם. שבת פון 11 פריה, זונטאָג פון 3 נאָכמיטאָג.

וויכטיג נייעס פאַר מחותנים!!!

דערמיט מאַכען מיר העפל. בעקאַנט דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג אַז צוליב דעם הערשענדען קריזיס, וואָס עס הערשט ביי די קינאָ-מוזיקער, וועלכע זענען געבליבען פאַסטעגלאָז צוליב די ענטשטאַנענע קלאַנג פילמען, האָט זיך געגרינדעט אַ גרופּע פון 30 פּערזאָן, פון די בעסטע מוזיקער פון לאָדז מיט די נייעסטע אינסטרומענטען און

טיר נעהמען אָן חתונות אהן שכירות.

דער אַנסאַמבל בעשטעהט פון פאָלגענדע מוזיקער:
קאַנטאָר פּיעטריקאָווער 39, שפּילמאַן פּיעטריקאָווער 58
פּיאָטרקאָווסקי, קילינסקי 105, בלומשטיין, דלוגאַ 17
ביאַלקאָוויטש, מיצקעוויטשאַ 9, מישעל, קאָנסטאַנטינער 58 און אַנד.
אונטער דער לייטונג פון בעריהמטען דיריגענט
אלתר קאַכאַנאָווסקי, וואַסכאָדניאַ 57.

אַן אָרט צו שלאָפען
פאַר 2 אַנשטענדיגע יונ-געלייט, עוענטועל צוויי מעדלעך אין אַ בעזונדער שטיבעל. צו ערפאַהרען
וואָסכאָדניאַ 37.
רעגענוועטער. 9966

LOKAL

frontowy składający się ze SKLEPU i mieszkania (2 pokoje z kuchnią) w śródmieściu do oddania. — Wiadomość tel. 180-99.

אַ צימער צו שלאָפען
פאַר 1 אָדער 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט, איז פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען.
פּיעטריק. 28, וו. 10.

Z intencji zaręczyn naszych przyjaciół
p. GUTY ZBOROWSKIEJ
z p. MOTKIEM FONEM
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Małż. Działowscy

Z intencji zaślubin naszej siostry
p. Jadzi Ledermanówny
z p. Natanem Zeltem
które się odbędą w Bruxeli dn. 14 XII 1930 r. Życzymy im, aby na nowej drodze Ich życia doznali dużo szczęścia i słodyczy.
Karol, Abram i Bronia LEDERMAN

צו דער חתונה-פייערונג פון אונזער ליבער טאָכטער
פרל. יאַדזשאַ לעדערמאַן
מיט ה׳ נאַטאַן זעלד
וואָס קומט פאָר היינט ד. 14.12 אין בריסעל (בעלגיען) ווינשען מיר זיי אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליך צו-זאַמענלעבען.
עלטערן שמואל, הדס לעדערמאַן
באָבע און טאַנטעס

דאָנערשטאָג, דעם 18-טען דעצ. ד. י. ווערט אין רייכערט׳ס שוהל (פּאָלודניאָווע 28) בענטשן

חנוכה-ליכט

דער גוט-בעקאַנטער קאַנטאָר ה׳

מיטעלבערג

מיט אַ בעוואוסטען כאָר.
איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען אין „באַר וואַרשאַווסקי“, נאַוואָמיעסקאַ 19, ביי פּאַרבער.

JASNIEJ SŁOŃCA

עכט נור אין אָריגינעלע שאַכטעל
בעמערקונג! זאַפּראַווע אויף דער וואָג אַרבייטען מיר נישט.
וואַרפט זאַלכע אָב
אַלס פאַלשע סחורה

Dr. med. **J. Lubicz**
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער
אייגענע פּראַצאָווניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: קלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע רעטעמען א. ז. וו. נעמט אָן פון 2.30 ביז 4,30 נאָכם.

אַ מעקלער
פון וואוינונגען און פון געוועלבער וואוינט אין בעלוט קריסקע גאַס 13 פּראַנט, 1 שטאָק, וו. 4
פּיטלאָוויטש.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134-72
נעמט אָן פון 2-3 נאָכמ און פון $7^1/_2$–9 אָוונט.

חברה
„מנורת המאור“: **בעקאַנטמאַכונג**

היינט, זונטאָג, פון 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין
ענגלישען-זאַל, אַלעיאַ 1 מאַי 2

אַ גראַנדיעזער חנוך הספר תורה

מיט׳ן אַנטייל פון אַ גרויסען כאָר אין אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ש. גומפּעלעוויטש. עס וועלען האַלטען דרשות אָנגעזעהענע רבנים פון לאָדז. יעדער יוד, וועמען ס׳איז טייער די מצוה פון חנוך התורה, ווערט געבעטען אַנטייל צו נעהמען אין דער פייערונג.
בעמערקונג: פרויען ווערען געבעטען צו קומען נייהען פון 2 אַ זייגער אָן.
די גבאים פון דער חברה „מנורת המאור“.

„הזמיר“ יוד. טעאַטער-סטודיע | „הזמיר“ אל. קאָשציושקי 21 | „הזמיר“ יוד. טעאַטער-סטודיע

היינט, זונטאָג, דעם 14 דעצעמבער, 9 אין אָוונט צום 6-טען מאָל

„אין פּאַריש אויף דער קייט“

(אַ חלום פון אַ קלויזניקס)
דראַמע אין 3 אַקטען פון י. ל. פּרץ.
אינסצעניזאַציע און רעזשי-אידעם, מוזיק-הענעך קאָן, דעקאָר. און קאָסטיומען-יצחק ברוינער, פּלאַסטיק און טאַנץ-איזאַ האַראַרי.
בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער קאַסע פון „הזמיר“.

מ׳מאהלט דיך, ווי מ׳זעהט דיך

אַן׳אַלט שפּריכוואָרט, אָבער שטענדיג אַקטועל —
יעדער קולטורעלער מענש דאַרף זאָרגען וועגען זיין אויסערליכען אויסזעהען.
טראָגט דעריבער שטענדיג פון דער נישט איבערגעשטיגענער קוואַליטעט גומי-קלעצער

„LUX“

איהר פערהיט דורכדעם אייערע שיך געגען פריהצייטיגער דעפאָ-סאַנירונג און איהר וועט ערשפּאָרען אַ וויכטיגע פּאָזיציע אין אייער הויז-בּיודזשעט.
פּראָבירט און איהר וועט זיך איבערצייגען!
M. WAJNACHT, Łódź, Nowomiejska 31

KLINIKA POŁOŻNICZO-GINEKOL.
D-ra med. **S. Druebina**
6-go Sierpnia 15/17, tel. 153-10

פּרייז פון אַ געבורט מיט ערצטליכער אויפזיכט און 10-טעגיגער אויפענטהאַלט אין דער I-טער קלאַס 350 זל.
אויף דער II-טער קלאַס 250 זל
ביי יעדען געבורט איז אַנוועזענד ד״ר דריבין.

קליינהענדלער!

מיר מאַכען בעקאַנט אַלע אונזערע מיטגלידער, אַז ביז דעם 15/XII דאַרפען אָפּגעבען ביטעס די אַלע, וועלכע ווילען
1) בעפרייט זיין פון אויסקויפען **פּאַטענטען** אויפן יאָהר 931
2) אויפ׳ן יאָהר 1931 אויסקויפען קלענערע קאַטעגאָריעס פּאַטענטען.
גלייכצייטיג בעטען מיר, בכדי אויסצומיידען אַ גדר אַני, בעצייטענס צו קומען אין פעראיין איינצאָהלען אויף פּאַטענטען.

צענטר. קליינהענדלער-פעראיין
פּאָמאָרסקאַ 15. 9935

קליינהענדלער-פעראיין אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 6
היינט, זונטאָג, דעם 14-טען דעצעמבער, 7 אַ זייגער אין אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל

אַ גרויסער פּראָטעסט-מיטינג
געגען העכערן דאָס דירה-געלד

און מיר בעטען אַלע מיטגלידער פּינקטליך צו ערשיינען. די פערוואַלטונג.

די פאַמיליעס באַרוך און שפּערלינג
צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען פאָטער

נ״ע שמואל מאיר באַרוך

(גרינדער און ג. לאַנגיעהריגער פּרעזידענט פון אונזער פעראיין)
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
זייט געטרייסט!
קאַפּעלוש-מייסטער-פעראיין
אין לאָדז, פּאָלודניאָווע 4 — 9952

פאליטישע אמנעסטיע

רעגירונג זאל פארלעגען אגעזעץ אין סיים

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). אין די פאָליטישע קרייזען האָבען זיך פערשפרייט קלאַנגען, אַז די רעגירונג האָט בדעה אין די נאָהענטסטע טעג אַריינצוטראָגען אין סיים אַ געזעץ פראָיעקט וועגען אַמנעסטיע.

די אַמנעסטיע דאַרף זיך בעציהען אויף אַ רייהע פערברעכען, קודם כל פאָליטישע, צ. ב. אין צוזאַמענהאַנג מיט אַרויסטריטען אויף עפענטליכע פערזאַמלונגען, אומאַכטונג צו דער מאַכט א. א.וו. זי דאַרף זיך אויך בעציהען צו פערברעכענס און מיסבריוכען, וואָס זענען פערבונדען מיט די וואַהלען.

אויב די קלאַנגען זאָלען זיך אַרויסווייזען פאַר ריכטיג, וועלען אונטער דער אַמנעסטיע אַרונטערפאַלען אויך די אַבסטירטע אין בריסק און אַזוי אַרום וועט צו קיין שום „בריסקער" פראָצעסען נישט קומען.

די קלאַנגען וועגען אַמנעסטיע ווערען ברייט קאָמענטירט צווישען די דעפוטאַטען אין סענאַטאָרן.

געזעץ-פראָיעקט וועגען אויסלענדישער הלואה

אנגענומען דורכ'ן מיניסטאַרען-ראַט

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אויף דער פרייטאָג'דיגער זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט זענען אָנגענומען געוואָרען די געזעץ פראָיעקטען וועגען שוועבעלעך-מאָנאָפאָל און וועגען אַ $6^1/_2$ פראָצענטיגער אויסלענדישער הלוואה.

נייער וויצע-פינאַנץ-מיניסטער, און נייער וויצע ארב.-מיניסטער

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש) דער רעדאַקטאָר פון „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" פּאָלקאָווניק קאָץ ווערט בעשטימט אַלס וויצע-פינאַנץ-מיניסטער, און דער גענעראַל הרשער, אַלס וויצע-מיניסטער פאַר אַרבייט.

דימיסיע פון קאָמיסאַר שטאַבהאַלץ

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש) דער קאָמיסאַר שטאַבהאָלץ, וועלכער האָט געפיהרט די אויספאָרשונג אין ענין-צענטנערשווער איז אַוועק אין דימיסיע.

געגען איהם ווערט פערפיהרט אַ געריכטס-אויספאָרשונג.

מאַרשאַל פילסודסקי פאָהרט אויף מאַדערא

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) פון מאַדריד איז מען מודיע: דאָס שפאַנישע אינערן-מיניסטעריום טיילט מיט, אַז מאַרשאַל פילסודסקי פאָהרט אויפ'ן פאָרטוגעזישען אינזעל מאַדערא. דעם 19 דעצעמבער וועט מאַרשאַל פילסודסקי זיין אויף דער פראַנצויזיש - שפאַנישער גרעניץ, פון וואַנען ער וועט פאָהרען קיין ליסאַבאָן און פון דאָרט אויפ'ן אינזעל מאַדערע.

דער מאַרשאַל וועט אָפּפאָהרען פון וואַרשאַ דינסטאָג אָדער מיטוואָך.

די פרעסע שטורעמט

צוליב דער פראָיעקטירטער העכערונג פון גאַז-און טראַמוואַי-פרייזען

וואַרשאַ, 13. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אין וואַרשאַ האָט אַרויסגערופען אַ שטורעם דער פראָיעקט פון מאַגיסטראַט צו העכערן די פרייזען פון טראַמוואַי-בילעטען און פון גאַז-אָפּצאָהל אויף 30 פראָצ. אַנ'ערך. די גאַנצע פרעסע איז אויפגערודערט, און שרייבט אונטער, אַז דאָס וועט זיין אַנ'אַטענטאַט אויף דעם קיום פון דער שטאָטישער בעפעלקערונג, וועלכע איז אַגב אַזוי אויך בעדראָהט דורך דעם פראָיעקט פון דירה-העכערונג.

איבערשלעזישער סיים פאָדערט צו בעפרייען קאָרפאַנטי'ן

קאַטאָוויץ, 13 (טעלעפאָניש) היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון איבערשלעזישען סיים. עס איז אויסגעהערט געוואָרען אַ בעריכט פון דער רעגולאַמין-קאָמיסיע, וועלכע האָט בעשלאָסען צו פאָדערן, אַז קאָרפאַנטי זאָל ווערען בעפרייט.

דער סיים האָט מיט 25 שטימען געגען 18 בעשטעטיגט דעם בעשלוס פון דער קאָמיסיע.

3 דינאַמיט-אויפרייסען אין מיסלאָוויץ

קאַטאָוויץ, 13. (טעלעפאָניש) אין מיסלאָוויץ זענען פאָרגעקומען 3 דינאַמיט-אויפרייסען. איינער — ביים פענסטער פון אַ בעאַמטען פון די קויהלען-גרובען; דער צווייטער — ביים שול-פעראיין. אַלע שויבען זענען אויסגעהאַקט. קיין מענשען-קרבנות איז נישטאָ. מ'רעכענט, אַז דאָס איז אַ נקמה אַקט פון אַרבייטער, וועלכע מ'האָט ביים רעדוצירען פון דער אַרבייט.

צוויי דרייסטע חסידישע יודען

ווערען אַרעסטירט אויף דער פויליש-סאָוויעטישער גרעניץ

ווילנע, 13 (טעלעפאָניש) ביי דער סאָוויעטישער גרעניץ האָט די פוילישע מאַכט פערהאַלטען צוויי יודען. איינער הייסט משה פרישמאַן און דער צווייטער — מרדכי צעלניק. די ביידע האָבען געוואָלט אַריבער די סאָוויעטישע גרעניץ.

ווי ס'ווייזט זיך אַרויס זענען זיי ביידע חסידישע יודען, אומאַנער חסידים, וואָס האָבען געוואָלט גיין צופוס צום קבר פון אומאַנער רבי'ן.

אַ בלוטיגער צוזאַמענשטויס אין עבר הירדן

ירושלים, 13. (יט"א טעלעגראַפיש) אין דער הויפּט שטאָט פון אבר הירדן אַמן איז פאָרגעקומען אַ בלוטיגער צוזאַמענשטויס בעת אַ רעגירונגס-אינספּעקציע ביי אַנ'אַראַבער. דער אַראַבער אַ פּאָליציאַנט און אַ זעלנער זענען דער'הרג'עט געוואָרען.

סענאַטאָר סטעג בילדעט די פראַנצויזישע רעגירונג

פּאַריז, 13 (ספּ. טעל.) סענאַטאָר סטעג, וועמען דער פּרעזידענט האָט איבערגעגעבען די מיסיע צו בילדען דעם קאַבינעט, האָט זיך פערשטענדיגט מיט די פערטרעטער פון די פּאַרטייען און האָט מיטגעטיילט דעם פּרעזידענט, אַז ער נעהמט די מיסיע אָן.

סטעג'ן איז שוין געלונגען צונויפצושטעלען דעם קאַבינעט, וועלכער וועט זיך די טעג פאָרשטעלען פאַר'ן פּאַרלאַמענט.

צווייטע אַנטיפּוילישע נאָטע

האָט דייטשלאַנד איבערגעגעבען אין פעלקער-בונד

זשענעווע, 13 (ספּ. טעל.) די דייטשע רעגירונג האָט איבערגעגעבען דעם גענעראַל-סעקרעטאַר פון פעלקער-בונד אַ צווייטע אַנטיפּוילישע נאָטע. די נאָטע ברענגט 200 נייע פאַלען, ווען די דייטשע בעפעלקערונג זאָל כלומרשט האָבען בעוואַלה'ט געוואָרען מצד דער פּוילישער רעגירונג. דער טעקסט פון דער נאָטע וועט פערעפענטליכט ווערען נאָכדעם, ווי זי וועט אַ בערגעשיקט ווערען צו די רעגירונגען.

תפלות און שופר-בלאָזען

געגען דער גזירה פון „ווייס-בוך"

ירושלים, 13 (יט"א טעלעגראַפיש) אין דער שול „מאה שערים" ווערען ווייטער געזאָגט תפלות מיט'ן בלאָזען שופר, געגען דער גזירה פון פּאַספילדס „ווייס-בוך".

דער ציוניסטישער קאָנגרעס

וועט געעפענט ווערען דעם 24 פעברואַר אין קאַרלסבאַד

לאָנדאָן, 13 (יט"אַ טעלעגראַפיש) דער 17 ציוניסטישער קאָנגרעס וועט געעפענט ווערען דעם 24 פעברואַר אין קאַרלסבאַד.

אַרעסטירט 16 יודישע אַרבייטער אין א"י

ירושלים, 13 (יט"אַ טעלעגראַפיש) אין רעזולטאַט פון די בלוטיגע דעמאָנסטראַציעס אין נס-ציונה זענען אַרעסטירט געוואָרען 16 יודישע אַרבייטער, צווישען זיי 2 סעקרעטאַרען פון הסתדרות.

די אַרבייטער-אָרגאַניזאַציע פון נס-ציונה האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, וואָס פאָדערט אויף די אַרבייטער זיך אָפּצוהאַלטען פון געוואַלדטאַטען און זיך אונטערצוואַרפען דער דיסציפּלין.

שוין דערשינען:

אלחנן צייטלין

אַ ביכעלע לידער

שעהן אַרויסגעגעבען — אַלבום-פאָרמאַט

פרייז 1 זלאָטי

הויפּט פערקויף: קאָאָפּ. „ביכער"

וואַרשאַ. נאַלעווקי 2a

פּרעזידענט מאַסאַריק און די יודען

איהם איז אויסגעקומען פיל צו ליידען פאַר זיין פערטיידיגען די יודען

פּראַג, (יט"א) פּרעזידענט מאַסאַריק האָט בשעתו אַלס אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָר געמוזט אויסשטעהען, ווי בעקאַנט, פיל פיל צרות, צוליב זיין בעשיצען יודען געגען רדיפות און אומרעכט, ספּעציעל אין היסטאָרישען עלילת-דם-פּראָצעס פון לעאָפּאָלד הילזנער. אין אַ ביאָגראַפישען סקיצענבוך, וואָס מאַסאַריקס ביאָגראַף זשאַן הערבו האָט נאָר וואָס פערעפענטליכט אויף טשעכיש, ווערען דערצעהלט עטליכע גאָר אינטערעסאַנטע פּרטים פון יענער צייט. מחנות פון אַנטיסעמיטישע סטודענטען זענען דעמאָלט בעפאַלען דאָס הויז, וואו פּראָפ. מאַסאַריק האָט געוואוינט און האָבען איהם שרעקליך געזידעלט און בעליידיגט. ווייל ער האָט זיך אָנגענומען פאַר הילזנערן. פּראָפ. מאַסאַריק איז דעמאָלט סוף-כל-סוף אויך אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון דעם הויז, וועלכעס איז איבערגעגאַנגען אין רשות פון קאַטוילישע נאָנעס. די נאָנעס האָט נישט געפּאַסט, אַז אַ פערטיידיגער פון הילזנער זאָל וואוינען אין זייערס אַ הויז, און פּראָפ. מאַסאַריק האָט געמוזט איבערציהען זיך ערגעץ אַנדערש.

אָבער פריהער מיט יאָהרען — 1886 — ווען מאַסאַריק איז נאָך געווען אַ יונגער פּראָפעסאָר מיט קאַרגע מאַטעריעלע מיטלען אין אַנ'ענגער שלעכטער דירה, איז מאַסאַריק איינמאָל געהאָלפען געוואָרען דורך אַ יודישער ירושה. זיינס אַ סטודענט פּלאָטש איז געשטאָרבען און אין דער צוואה איבערגעלאָזען פּראָפ. מאַסאַריק אַ פערמעגען, וועלכעס איז דעמאָלט שטאַרק צונוץ געקומען דעם פינאַנציעל געדריקטען פּראָפעסאָר. פאַקטיש האָט פּראָפ. מאַסאַריק דאָס ערשטע מאָל געדונגען פאַר זיך און זיין פאַמיליע אַ גרויסע שעהנע דירה, אַ דאַנק אָט דער סטודענטישער ירושה.

די עלעגאַנטסטע מתנה לכבוד חנוכה

איז אַ שעהנע פּערפום-באָמבאָניערקע איינגעהויפּט

אין דער גוט-בעקאַנטער

פּערפומעריע י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 5

וואו ס'געפינט זיך דער רייכסטער אויסוואהל פון די נייעסטע

קאָסמעטישע אַרטיקלען

פּערפומען, טואַלעט-זייפען, פּודערן, קעלנישע, בלומען-וואַסערן

צו אויסנאַהמס-פרייזען

Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92 מיט אכטונג

איך עמפּפעהל זיך דער געעהרטער קונדשאַפט.

קינא-טעאַטער

STYLOWY

(dawniej „ŚWIT")

POMORSKA 89.

היינט און פאָלגענדע טעג!

די דאַמע אין פּורפּור

מיט Lya de Putti Don Alvarado i Warner Oland

מיטרייסענדע ליבעס-דראַמע, וואָס איז שטאַרקער פון שנאה און טויט, אויפ'ן גרונד פון דער רעוואָלוציע א. נ.

די לעצטע מינוטען פון צאַרעס! איבערקערעניש אין רוסלאַנד! ריהרענדע רעוואָלוציע-סצענעס! :–: צום דאָזיגען בילד איז אַנגאַזשירט געוואָרען אַ רוסישער כאָר אונטער דער ליים. פון ס. לעווין. דער זאַל איז גוט בעהייצט. אנהייב 5.30 נ"מ. שבת און זונטאָג 3 נ"מ. לעצטער סעאַנס 9.30 אָוונט

לאדז.
14 דעצעמבער 1930

„נייער פאלקסבלאט“

לאדז.
14 דעצעמבער 1930

דער בודזשעט
אויפ'ן יאהר 1931/2

די רעגירונג האט שוין אריינגעטראגען אין סיים דעם פרעלימינאר־בודזשעט אויפ'ן יאהר 1931/32. די אלגעמיינע ציפערן שטימען מיט דעם, וואס איז שוין פריהער פערעפענטליכט געווארען אלס בעשלוס פון מיניסטארען־ראט. די הוצאות בעטרעפען 2.886 מיליאן, דערונטער געפינט זיך א פאזיציע פון 13 מיליאן אויף צו דעקען דעם דעפיציט פון די מלוכה־אונטערנעהמונגען.

די הכנסות זענען פארויסגעזעהען אויף א סומע פון 2.891 מיליאן זל. די וויכטיגסטע פאזיציע פון דער הכנסה זענען: דירעקטע שטייערן 721 מיליאן, אומדירעקטע — 186 מיליאן, צאל 350 מיליאן, שטעמפעל־אפצאהלען 190 מיליאן, פערמעגען־שטייער 44 מיליאן 10־פראצענטיגער צושלאג צו אפצאהלען 106 מיליאן, איינצאהל פון אונטערנעהמונגען 128 מיליאן, הכנסה פון מאנאפאלען 897 מיליאן.

פון די איפערען, וואס זעבען נוגע די דירעקטע שטייערן, איז צו זעהן, אז דער פינאנץ־מיניסטער האט זיך נישט גערעכענט מיט אנ'עוועגטועלער רעפארם פון די שטייערן. ספעציעל פון אינדוסטרי־ שטייער איז פארויסגעזעהען 315 מיליאן, און אין דער ערקלערונג צו דעם שטייער ווערט אנגעוויזען בלויז אויף די אנערקענטע הנחות.

אין די הכנסות פון די מלוכה־אונטערנעהמונגען פיגורירט די סומע 46 מיליאן פון די באהנען, א ציפער וואס איז לויט די רעזולטאטען פון די לעצטע דריי יאהר נישט איינגאנצען רעאל. דאגעגען די מלוכה־וועלדער ווייזען ארויס א ירידה פון דער איינקונפט אויף העכער 10 מיליאן.

פון די געבראכטע ציפערן איז שוין צו זעהן, אז די הכנסות זענען ארויפגעשרויפט איבער די רעזולטאטען פון די פאריגע יאהרען און איבער דער צאהלונגס־מעגליכקייטען פון דער בעפעלקערונג.

אין צוזאמענשטעל פון בודזשעט, בעזונדערס פון קריגס־מיניסטעריום, איז אנגעווענדעט געווארען טיילווייז דאס סיסטעם פון אזוי גערופענע „לויזען“, וואס איז אנגעקינדיגט געווארען דורכ'ן מארשאל פילסודסקי. דער בודזשעט פון קריגס־מיניסטעריום איז בעדייטענד געענדערט געווארען, אבער די אנגעקינדיגטע קאלקולאציע אויף מיליאנען איז רעדוצירט געווארען בלויז אויף צעהנדליגער טויזענדער.

דאס נייע בודזשעט־געזעץ איז בעדייטענד געענדערט געווארען, דער ארטיקעל 6, וועלכען בעגרעניצט די אויסער־בודזשעט־ווירטשאפט פון דער רעגירונג, און וועלכען פילסודסקי האט געפאדערט אפצושאפען, האט איצט בעקומען די פארם פון ברייטע „בודזשעט־לויזען“. דער מיניסטארען־ראט וועט האבען דאס רעכט צו מאכען אויסגאבען אויף צוועקען, וואס זענען נישט פארויסגעזעהען אין בודזשעט, אויף וויפיל „עס איז פערהאן א דרינגענדע נויטווענדיגקייט“, וואס פאדערט תיכף צו אסיגנירען געלד פון דער מלוכה־קאסע“. אזוי ווי די דאזיגע נויטווענדיגקייט ווערט פעסטגעשטעלט נאר דורך דער רעגירונג, וועט די רעגירונג פאקטיש בעקומען אומבעגרעניצטע בודזשעט־פולמאכטען.

דאס רעכט פון אריבערטראגען קרעדיטען איז אין נייעם בודזשעט בעדייטענד פערברייטערט געווארען, דערביי געהען אריבער די דאזיגע רעכט פון פינאנץ־מיניסטער אויפ'ן פרעמיער. אפילו די מארשאלקעס פון סיים און סענאט און דער פרעזעס פון דער העכסטער קאנטראל־קאמער, וועלכע האבען דאס רעכט געהאט אין די ראהמען פון זייערע בודזשעטען, ווערען איצט אויך אפהענגיג פון פרעמיער.

א וויכטיגע נייעס אין בודזשעט איז דאס אריינפיהרען די סומע פון 50 מיליאן אהנפראצענטיגע מלוכה־קרעדיטען אין באנק־פאלסקי. דאס דארף זיין א מין „אומזאך־פאנד“ אויף צו דעקען דעם בודזשעט־דעפיציט.

אזוי שטעלט זיך פאר אין אלגעמיינע שטריכען דער נייער בודזשעט. צו בעזונדערע פרטים זיינע וועט נאך אויסקומען זיך אומצוקעהרען.

פ. ב.

דער נייער סאוועטישער באטשאפטער אין בערלין

בערלין, (יט"א) דער נייער רוסישער באטשאפטער אין בערלין לעוו כינטשוק, וועלכער איז די טעג אנגעקומען קיין בערלין, וואו ער איז אויפ'ן באהנהאף בעגריסט געווארען דורך פארשטעהער פון דייטשען אויסערן־מיניסטעריום, איז געבוירען געווארען אין פאלטאווא אין יאהר 1868 ביי יודישע עלטערען. אלס יוד האט ער נישט געקאנט אנקומען אין א רוסישען אוניווערזיטעט. ער האט דעריבער שטודירט אין דער שווייץ. ערשט נאך דער רעוואלוציע איז ער געווארען מיטגליד פון דער קאמוניסטישער פארטיי, ער שטעהט אלס דער בעסטער גייסטשאפטלער אין דער פארטיי.

טובות און טובות אויף יודען

ענדעקיש בלאט וועגען אויסוועהלען דעם סען. מענדעלסאן אלס סעקרעטאר פון סענאט־פרעזידיום

סענאטאר אשר מענדעלסאן איז מצד דער סאנאציע דורכגעפיהרט געווארען אין פרעזידיום פון סענאט אלס איינער פון די סעקרעטארען. די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא“ זעהט אין דעם פאקט א בעווייז, אז די סאנאציע האט געמאכט אן איבערברוך אין דער בעציהונג צו די יודען. פריהער, אז א יוד האט געוואלט צוטרעטען צו א פוילישער פאליטישער ארגאניזאציע, האט ער זיך געמוזט אפזאגען פון זיין יודישקייט, ערקלערען זיך פאר פולקאם אסימילירט, אפילו ארויסטרעטען געגען די יודישע פאדערונגען. איצט איז עס גאר אנדערש. א יוד מעג בלייבען א יוד, ער קאן קעמפען פאר די יודישע פאסטולאטען, ער דארף נישט רעזיגנירען פון זיין יודישען נאציאנאליזם — דאס אליין שטערט איהם נישט אונטערשטיצט און א פוירגעהויבען צו ווערען דורך דעם רעגירונגס־לאגער.

„די סאנאציע־פאליטיקער, — שרייבט דער ארגאן פון דמאווסקין, — זענען געווארען די פארקעמפער פון דער אנשויאונג, אז יודען, אלס יודען, האבען דאס רעכט צו האבען אנ'איינפלוס אויפ'ן גאנג פון די פאליטישע ענינים פון פוילישען פאלק און זיך בעטייליגען אין דער לייטונג מיט זיין גורל; אז אלס יודען האבען זיי דאס רעכט צו רעפרעזענטירען דאס פוילישע פאלק און אז אלס יודען ווערען זיי צוגעלאזט פון די פוילישע פאליטישע פארטייען, נעהמען אנטייל אין זייער איבערליכען לעבען, געשטאלטען זייער אידעאלאגיע און פראגראמען. ה' אשר מענדעלסאן האט נישט געדארפט אויפהערען צו זיין א יודישער פאטריאט, האט זיך פון גארנישט געדארפט אפזאגען, אפילו אויסערליך, כדי זיך צו פיהלען צווישען די סענאטארען פון אומפארטייאישען בלאק, ווי ביי זיך אינדערהיים“.

די צייטונג האלט, אז אהן ספק האט די סאנאציע א 20—30 מאנדאטען בעקומען א דאנק יודישע שטימען, אבער

„אהן ספק איז אויך, אז אזא מין טאקטיק ברענגט די יודען ביים איצטיגען פאליטישען סיסטעם גאנץ אונערווארטעטע נוצען“.

וועגען דער ראלע פון די יודיש־סאנאטארישע דעפוטאטען און סענאטארען זענען אין דער יודישער געזעלשאפט די מיינונגען געטיילט. די נאציאנאל־יודישע זעלבסשטענדיגקייט זייערע ווערט דורך מאנכע געשטעלט אונטער א בעדייטענדען פראגע־צייכען. נאך גרעסער איז דער פראגע־צייכען, אויף וויפיל עס האנדעלט זיך וועגען די נוצען, וואס די יודען האבען, לכל הפחות, ביז איצט, געהאט פון'ם צוגעלאזען ווערען אין די עכט־פוילישע פאליטישע פארטייען.

נאר נישט וועגען דעם געהט דאך עס דער ענדעציע. עס געהט וועגען קאמפראמיטירען די סאנאציע דורך דעם אויסגעפרובטען יודישען ארגומענט.

דאס שווייגען פון „המון“

איז א געפאהר פאר רעגירונגען, — זאגט דער „ראבאטניק“

אויפ'ן ארגומענט פון דער סאנאציע, אז די „עוולה פון בריסק“, איז גארנישט אזוי גרויס, וויל — א בעווייז — דער המון האט געשוויגען און, גראד פערקעהרט, ער האט מאסענווייז אפגעגעבען זיינע שטימען פאר'ן רעגירונגס־לאגער, ענטפערט דער „ראבאטניק“:

„לאמיר אננעהמען“, אז דער „המון“ האט געשוויגען.... האט ער דאך אויך געשוויגען, ווען מ'האט אויסגעפיהרט דעם טויט־אורטייל איבער טראגוט'ן... האט ער דאך געשוויגען אין טאג, ווען מ'האט אויפגעהאנגען מאנטווילן.... די טראגעדיע פון פוילען ליגט נישט אין דעם, וואס דער „המון“ האט צייטווייליג געשוויגען, נאר די אמת'ע טראגעדיע, די פערצווייפלונגספולע טראגעדיע ליגט דעריך, וואס אזוי פיל מענשען האבען געוואוסט, און די דאזיגע מענשען זענען, נישט קוקענדיג דעריך, געגאנגען מיט דעם איינסעל. דא איז באמת דער דנא....

„דער „המון“ האט געשוויגען... ווירקליך, אבער דאס שווייגען פון „המון“ איז תמיד אין דער געשיכטע פון דער וועלט געווען דער שרעקליכסטער שטורעם.... דער „המון“ האט געשוויגען ערב דער פראנצויזישער רעוואלוציע אין יאהר 1789; דער „המון“ האט געשוויגען אין די פינסטערע נאוועמבער־טעג אין פעטערבורג אין יאהר 1916; דער „המון“ שווייגט ווען דער גורל כאפט איהם פאר'ן האלז.... דאס שווייגען פון „המון“ איז די גרעסטע געפאהר פאר רעגירונגען“.

צווישען עלעגאנטע מיידלעך און ענטוזיאסטישע מזרח־לייט

אויף אנ'אראבישען אנטי־יודישען מיטינג

ווידער אמאל איז אנ'אראבישע דעלעגאציע אנגעקומען קיין לאנדאן, צו פערשטארקען די פראפאגאנדע געגען די ציוניסטען. זי הויבט אן איהר קאמפאניע מיט א מיטינג אין איינעם פון די גרעסטע האטעלען אין לאנדאן. כמעט א „גאלא“־אוונד. דעקאלטירטע דאמען, פערפודערט, אבער נישט גענוג צו פערדעקען די פערקנייטשטע און אלטע צוגען פון זייערע פנימ'ער. הערען אין אוונד־מלבושים, אלטע אויסגעדינטע מיליטער־לייט יונגע אויסגעפוצטע פריילינס, וועלכע ווערען איצט „ארויסגעפיהרט“ אין דער געזעלשאפט. א פאר אינדישע און אראבישע סטודענטען איבערלעגאנט אנגעטון לויט דער לעצטער מאדע, אבער קליין און דין אין קאנטראסט צו די הויכע מיליטערישע ענגלענדער.

א יוד אויף א רפואה נישט צו זעהן: איך דער איינציגער, איך קוק זיך ארום, צי בין איך אין ריכטיגען זאל. דא זעהט גאר אויס ווי פאר א באל. אבער דאך די פאר אראבער און אינדיאנער זאגען עדות, אז איך בין אין ריכטיגען פלאץ. דא איז אויך דער לאנגער גרינער זשורנאליסטען־טיש, פאפיר אויסגעלייגט, פערשניצטע בלייפעדערס, אבער ליידיג. קיין איין מענש זיצט דארט. אט קומט אבער אריין א קאלעגע פון אנ'ענגלישער צייטונג. ער קוקט זיך אויך ארום פערוואונדערט.

מיר בעגריסען זיך און זעצען זיך צום זשורנאליסטען־טיש.

אנ'אלטע ענגלענדערין מיט צוגעפארבטע באקען און א זיסען שמייכעל איבער איהרע רויטע פערצוקטע ליפען קומט צו צו אונז און גיט אונז קאפיעס פון מאטעריאל, וועלכער איז פארבערייט פאר'ן אוועגד. זי קען מיך, ווייסט, אז איך בין א קארעספאנדענט, אבער איז נישט חושד, אז איך בין א יוד און, אז איך שרייב פאר יודישע צייטונגען.

— איהר וועט דאך געבען אונזערע אראבישע פריינד א גוטע פרעסע, זאגט זי צו מיר.

— איך וועל געבען אנ'אויספיהרליכען בעריכט, מאדאם, איהר קענט רוהיג זיין — ענטפער איך איהר.

מיין קאלעגע שמייכעלט. ער ווייס גענוי, וועלכע פרעסע איך פערטרעט.

שוין 9 א זייגער, אבער דער מיטינג האט זיך נאך נישט אנגעהויבען — איינער פון די רעדנער פעהלט נאך — זאגט מיר די מאדאם, וועלכע איז די אנפיהרערין מיט דער „בריטישער ליגע“. — די בעקאנטע אנטיסעמיטישע ארגאניזאציע. מיר ווארטען אויף אבדול הארי, וועלכער בעטייליגט זיך אין דער אינדישער „רונדען־טיש“־קאנפערענץ, — זאגט זי מיר אריין א סוד.

אט אבער קומט ער, א קליינער קרענקליכער אינדוס מיט שווארצע פייערדיגע אויגען און נערוועזען געזיכט. ער בעגריסט זיך הערצליך מיט דער מאדאם. אט איז אויך דזשאמעל הוסייני, דער סעקרעטאר פון דער אראבישער עקזעקוטיווע, — ער קען מיך. און קוקט גאנץ ערשטוינט, ווי קום איך אויף זייער שמחה. דער מיטינג הויבט זיך אבער באלד אן און ער זעצט זיך ביים טיש אויבען אן.

דער אלטער לארד איזלינגטאן, א פערביסענער שונא־ישראל עפענט דעם מיטינג. אין זיין הקדמה, זאגט ער אפילו, ווי אלע ענגלישע אנטיסעמיטען—

קארעספאנדענץ פון לאנדאן
צום „נייעם פאלקסבלאט“

וועלכע פערמאסקירען זייער יודען־פיינטשאפט און ציון־פיינדשאפט, אז ער האט גארנישט געגען יודען... גראד פערקעהרט, ער האט דאך יודישע פריינד. יודען זענען זעהר פלייסיג... אבער דערביי רייבט ער אויך אריין, אז יודען זענען גוט נאר פאר האנדעל; פאר ערד־ארבייט, ווי איבערהויפט פאר יעדער פיזישער ארבייט זענען זיי אבער אונטויגבאר... ער לאזט אויך אנצוהערען וועגען דער קאמוניסטישער געפאהר, וועלכע יודען ברענגען מיט זיך פון פוילען און רוסלאנד.... און ווידעראמאל חזר'ט ער איבער, אז קיין אנטיסעמיט חלילה איז ער נישט....

אבדול הארי בעאיינפלוסט דעם עולם מיט זיין ערקלערונג, אז ער האלט ביים שטארבען און ער וועט דעריבער נישט זאגען זאכען, וועלכע זענען נישט אמת. דערביי דערצעהלט ער, אז ער שטעהט פאר די רעכט פון די הונדערטער טויזענדער אראבער, „וועלכע ווערען פערפאלגט און פערטריבען“ פון די יודען אין ארץ־ישראל. אויך ער איז נישט קיין שונא־ישראל. אט האט ער געוואוינט פיר יאהר ביי א יודישער פאמיליע אין לאנדאן, קרובים פון פערשטארבענעם טשיף־ראביי אדלער, זיין ווייב. — זאגט ער ווייטער, — עסט קיין פלייש נישט, אבער ווען יא, דאן מוז עס געקויפט זיין פון א יודישען קצב. און נאך אזעלכע ראיות ברענגט ער אויפצווייזען, אז ער איז נישט קיין אנטיסעמיט. אגב אורחא, פיהרט ער אויך אריין די אנגעוועהטאגטע אינדישע פראגע, כדי צו בעווייזען ווי וויכטיג עס איז פאר די ענגלענדער צו לעבען בשלום מיט די הונדערטער מיליאנען מאכמעדאנער, וועלכע שטעהען אונטער ענגלאנדס שוץ.

דזשאמאל הוסייני. צוגלייך מיט אבדול האדי, ריכטעט די ווערטער מעהר צו די ווייבער און מיידלעך ווי צו די הערען. ער שילדערט פאר זיי גרויזאמע אדער סענטימענטאלע בילדער, שרעקט זיי מיט דער „קאמוניסטישער יודישער געפאהר“. בעט זיך פאר די ארימע אראבישע פרויען, וועלכע ליידען אונטערן יאך פון די יודען. דזשאמאל הוסייני וויל אויך שפילען די ראלע פון א וועלטליכען פאליטיקער. כאטש אליין רעדט ער א שלעכטען ענגליש.

ענגלענדער מכל המינים אונטערשטיצען איהם. דאס רוב פון זיי זענען מענשען וועלכע האבען פערזענליכע פרעטענזיעס געגען יודען. איינער פון זיי, איז ענטזאגט געווארען פון לארד מעלטשעט'ס ביורא, וואו ער האט אמאל געארבייט. א צווייטער האט געבארגט געלד ביי א יוד און האט ענטוויקעלט א האס צום גאנצען יודישען פאלק. א דריטער גאר, וועלכער האט געהאט צו טון מעהר מיט ענגלישע קאלאניאלע אנגעלעגענהייטען ווי מיט אייראפעאישע ענינים, גלויבט באמת אז די אראבער בלייבען פאר ענגלאנד די גרעסטע וועלט־מאכט, מיט וועלכע עס לוינט צו לעבען בשלום, די יודען זענען אבער סתם א מיאוס פאלק, וועלכע קענען שרייען היסטעריש. מיט וועלכע עס לוינט זיך אבער נישט ערנסט צו רעכענען.

א קליינער אראבער מיט א קוויטשענדיגער שטימע, אינפארמירט דעם מיטינג אז ער איז אנ'אייניקעל פון נביא, פון גרויסען מחמד, און כאטש אליין איז ער אין ארץ־ישראל נישט געווען, „ווייסט ער פון זיינע חברים אין ביירוט, וואו ער האט שטודירט, אז יודען ווילען שאפען אנ'אייגענע מלוכה אין ארץ־ישראל און פון ארץ־ישראל בעזיגען די גאנצע וועלט“...

דער עולם אפלאדירט איהם שטארק. זיינע „ארגומענטען“ ווערען ענטוזיאסטיש אנערקענט. די דאמען קוקען אויף איהם מיט ליבע און שטאלץ, און די, וועלכע האבען דעם כבוד מיט איהם נאך א פאר ווערטער צו רעדען, זענען גליקליך ביז גאר. איין קלייניגקייט א אור־אייניקעל פון גרויסען נביא...“

מיין פריינד שושקעט מיר צו — א שעהנער וויץ וואלט דאס געווען ווען דער אראבער איז גאר א יוד; זעהען זעהט ער אויס יודיש גענוג און מעגליך, אז עס האט זיך איהם פערוואלט אפשפילען א שפאס.

דער מיטינג דויערט אינגאנצען ביי א שעה צייט. אין אנדערען צימער ווערען סערווירט געטראנקען פון אלע מינים. צובייסעכץ ביי שעהן סערווירטע טישען. איצט קאן דער עולם נאך פערברענגען א פאר שעה צייט ביי א גלאז וויסקי אדער ביי נאשערייען. די פריילינס אונטערהאלטען זיך גוט. די הערען ליבען די וויסקי און די עלטערע דאמען אונטערהאלטען זיך הערצליך מיט די אינדוסען און אראבער.

עס הויבט אן קלאר צו ווערען פארוואס די אראבישע מיטינגען זענען פאפולער. די מאדאם פון דער בריטישער ליגע ברענגט מיר צו א גלאז וויסקי. פארוואס קום איך נישט צום טיש? זי וועט מיר גערן פארשטעלען. מען קאן דא איצט גוט פערברענגען. אין אנדערען ווינקעל, זעה איך אבער רעדט דזשאמאל חוסייני מיט אנ'ענגלענדער און ווארפט ווידער אנ'אויג אויף מיר. דער ענגלענדער קומט צו און פרעגט מיך צי איך וועל געבען א פולען בעריכט, — דאס הענגט אפ פון מיין רעדאקטאר — ענטפער איך פארזיכטיג.

— און ווער איז אייער רעדאקטאר?

איך פערשטעה, אז דאס וויל ער וויסען און פערשוויג דעם ענטפער. ער ווערט צודרעגגליך, אבער עס העלפט איהם נישט. פערביטערט און אויפגערעגט געהט ער אוועק.

איך פערלאז די זיצונג אין א געדריקטער שטימונג. די שנאה און אפענער האס געגען יודען איז אזוי בולט און אפען, אז אונטער ציוויליזירטע, ווענינגסטענס ציוויליזירט־אויסזעהענדיגע מענשען, האט מען דאס קוים געקאנט ערווארטען.

מען קאן נישט זאגען, אז די אויסגעפוצטע מיידלעך, דעקאלטירטע דאמען און אויסגעדינטע מיליטער־לייט שפילען אנ'ענטשיידענדע ראלע אין דער ענגלישער פאליטיק, זיי זענען אבער א טייל פון פאלק, זיי שאפען די עפענטליכע מיינונג מיט וועלכער מען רעכענט זיך, נישט נאר די פרעסע און רעגירונג אין ענגלאנד גופא, נאר אפילו דאס אויסלאנד. (יט"א).

א. ז. פען.

אין אפגרונט

סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן (26

— די האָסט א מצוה, מיין טייערער — האָט זי געענטפערט. — מיט דעם קינד וועל איך קענען רעדען וועגען דיר. ער וואָלט געווען מיין טרייסט, און מיין פליכט, וואָס וועט מיר געבען קראַפט צו אַרבייטען, און אויך פערגעניגען צום לעבען.

זשאַן האָט זיך פערטראַכט. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט, ווי זי לעבט אַליין אין א ליידיגען הויז.

— וואו איז דאָס קינד?

— אין הויז פון אַנ'אָרימאַן, וועלכער וועט איהם האַלטען נאָר נאָך א פאָר טעג, דאַן וועט ער איהם אַפּשיקען אין אַנ'אַנשטאַלט.

— דאַן קענסטו געהן נאָך איהם, מיר שיינט, אַז דו ביזט אין איהם פערליבט.

זי האָט איהם אַרומגעכאַפּט און איז גליקליך געווען ווי א קינד, האָט געשפּילט, געזונגען און געטאַנצט.

אויף מאָרגען האָט זשאַן דערצעהלט וועגען זיין בעשלוס זיין שכן העסטמאַ, וועלכער האָט גע-וואוסט פון דעם גאַנצען געשעפט, אָבער ער האָט זיך נישט געוואָלט אַריינמישען. ער האָט אויסגע-הערט אַלץ, וואָס זשאַן האָט איהם דערצעהלט, און דאַן האָט ער אַרויסגעמורמעלט:

— יאָ, איך ווייס, אָבער דאָס געהערט צו-פרויען. עס געהערט נישט צו מיר, מיר שיינט, אַז אייער ווייב איז זעהר ראָמאַנטיש.

ראָמאַנטיש אָדער נישט, יעדענפאַלס איז זי געווען זעהר צומישט, ווען זי איז געשטאַנען איינגעוויקעלט מיט א טעלער זופּ אין האַנד און האָט געוואָלט בערוהיגען דאָס יונגעל, וועלכער איז געשטאַנען אין מיטען הויז, מיט אַנ'אָראָפּגעלאָזט נעם קאָפּ. אין האָט נישט געוואָלט רעדען, עסען, אָדער וואַשען זיין פּנים, און האָט געהאַלטען אין איין כאַפּען די ווערטער:

— איך וויל זעהן מעניני, מעניני!

— מעניני שיינט צו זיין די בובע. איך קען פון איהם גאָר נישט אַרויסקריגען פאַר די לעצטע צוויי שעה צייט.

זשאַן האָט איהם אויך צוגערעדט עסען די זופּ, אָבער אָהן דערפאָלג. אַזוי זענען זיי געבליבען שטעהן פאַר איהם. ער האָט געהאַלטען די טעלער, און זי האָט געהאַלטען די לעפעל, גלייך ווי ער וואָלט געווען א קראַנקער און האָבען איהם געפּרובט איינרעדען מיט אַלע כחות ער זאָל עסען.

— לאָמיר געהן עסען! מעגליך, אַז ער וועט ווערען בעסער, אַז מיר וועלען זיך וועגען איהם נישט קימערען.

אָבער דאָס יונגעל איז געבליבען שטעהן אין מיטען הויז. האָט זיך נישט גערוהרט פון אָרט. און האָט נישט אויפגעהערט חזר'ן די ווערטער: „איך וויל זעהן מענינע" ביז ער איז איינגעשלאָ-פען, צוגעשפּאַרט צו א שטוהל, און זיי האָבען איהם געקענט אויסטוהן און לעגען שלאָפען.

— זעה, ווי שעהן ער איז! — האָט פאַני אויסגערופען ענטציקט, און האָט געצוואונגען איהר ליבהאָבער ער זאָל בעוואונדערען זיין הויכען שטערן, זיינע שעהנע אָרעמס, געזונדע פיס און שטאַרקען קערפּער.

— דעק איהם איין, אַז נישט וועסטו איהם פערקיהלען — האָט זשאַן געזאָגט צו דער פרוי, וועלכע איז געזעסען און האָט בעוואונדערט דאָס קינד.

ביינאַכט האָט דאָס קינד געקרעכצט פון שלאָף און האָט גערופען פערשידענע נעמען. זשאַן האָט אויסגעשטרעקט די האַנד און האָט געוויגט דאָס קינד, וועלכער איז געשלאָפען נישט ווייט פון איהם. דאָס יונגעל האָט אָנגענומען זשאַנ'ס האַנד און האָט פון שלאָף געמיינט, אַז ער האַלט מעני-נעס האַנד, און דאַן איז ער געשלאָפען רוהיג.

דאָס יונגעל איז געווען ווי א ווילדע קאַץ אין הויז, ער פלעגט עסען גאַנץ בעזונדער, און האָט געשריען, ווי נאָר מען איז צוגעקומען צו איהם נאָהענט. די עטליכע ווערטער, וועלכע ער האָט גערעדט זענען געווען גראָב און אומפער-שטענדליך.

מיט פיל מיה און גרויסער ליבע האָבען זיי עפּעס אויסגעלערענט דעם קינד און צוגעוואוינט איהם צו זיך. ער האָט זיך געלאָזט אויסטוהן זיינע שמוציגע קליידער אויף ריינע און וואַרימע. ער האָט זיך אויסגעלערענט עסען ביים טיש מיט א גאָפּעל מעסער און ענטפערען, אַז זיין נאָמען איז דזשאָזעף.

עס איז געווען לחלוטין אוממעגליך צו טראַכ-טען וועגען געבען איהם עפּעס בילדונג. ער האָט זיך דערצויגען אין א וואַלד אין ביידעל פון האָלץ-העקער, און די ווילדע נאַטור האָט נאָך געפרישט אין זיין מח, ווי דער געריש פון דעם ים אין א ים-שקעטעלע. מען האָט איהם נישט געקענט איינהאַלטען אין הויז, אפילו אין דעם ערגסטען וועטער.

אין רעגען, אין שניי, ווען די בוימער זענען געשטאַנען ווי מתים, פלעגט ער אַנטלויפען אין וואַלד און אויסזוכען כלערליי לעכער. ווען ער איז געקומען צוריק א היים מיד און הונגעריג, פלעגט ער ברענגען אין זיינע שמוציגע קעשענעס א טוי-טען פויגעל, א שלענגעל, אָדער א פלעדער מויז. ווען ער פלעגט דאָס נישט קריגען, פלעגט ער ברענגען א קאַרטאָפעל, אָדער א בוריק, וואָס ער פלעגט אויסגראָבען אין פעלד.

קיין זאַך האָט נישט געקענט אַרויסטרייבען דעם געפיהל פון יעגער, אָדער רויבער, וואָס האָט איהם בעהערשט. ער האָט אויך געהאַט א געפיהל צו בעהאַלטען אַלע בלישטשענדיגע זאַכען, ווי קופער, בלעך, אָדער מעסינג. ער פלעגט עס בע-האַלטען אין זיינע ווינקעלעך און ער פלעגט עס האַלטען פאַר שפּייז, און קיין זאַך אין דער וועלט, נישט שלאָגען און נישט רעדען, האָט איהם נישט געקענט אָפּגעוואוינען פון זוכען און קלויבען, און רייסען די שפּייז.

נאָר די העסטמאַס האָבען איהם געקענט איינהאַלטען אין די גרענעצען, פלעגען דעם ווילדען נפש שמייסען מיט א בייטש איבער די פיס, ווען ער פלעגט זיך צוכאַפּען צו זייערע בליש-טשענדיגע זאַכען. זשאַן און פאַני האָבען נישט געקענט פועל'ן ביי זיך שלאָגען דאָס קינד. אויב אפילו ער איז געווען צו זיי שלעכט און איינגע-שפּאַרט און האָט זיך נישט געלאָזט איבעררעדען מיט די פריינדליכסטע ווערטער. פאַני פלעגט איהם נאָך אַמאָל קענען נעהמען א ווילע אויף די הענט. אָבער געגען זשאַן איז ער נאָך אַלץ פערבליבען די ווילדע חיה, מיט דעם בייזען בליק, ווי אַמאָל.

(פאָרטזעצונג קומט).

מ'טראַגט איבער א גאַנצען יודישען בית-עלמין אין בעסאַראַביע

ניקאָלאַיעווקע איז אַ יודישע שטעטעל.—זענען די יודען זיך צולאָפען ביז ס'איז שוין קיין מנין נישט געבליבען.—די לעצטע פאַר יודען בעשליסען פאַר'ן אויסוואַנדערען אַריבערפיהרען די ביינער פון די מתים אויף אַנ'אַנדער אָרט.—די צערעמאָניע וואָס איז דערביי פאָרגעקומען

איהר קענט יאָ גלויבען אָדער נישט גלויבען, אָבער דער פאַקט בלייבט א פאַקט. אין ניקאָלאַ-יעוויקע לעבט זיך די מתים גאָרנישט פריילעדיג. עס איז א סברא, אַז עס לעבט זיך זיי נאָך ערגער ווי די לעבעדיגע..

נאָר לאָמיר אָנהויבען פון די לעבעדיגע.

אין דער פיצינקער שטעטעלע ניקאָלאַיעווקע האָבען יאָהרען לאַנג געוואוינט, ד. ה. געלעבט און זיך געמוטשעט, א פאָר הונדערט יודען. קיין גאָר גרויסע לעב-יונגען זענען דאָרטען קיינמאָל נישט געווען, פון עולם-הזה האָט מען דאָרטען קיינמאָל נישט געוואוסט, אָבער מ'איז דאָך געווען צופרידען און, חלילה, קיין טענות צו גאָט נישט געהאַט. וואָרים, דערויף איז מען דאָך א יוד, אַז מען זאָל לעבען, אום צו פערגרייט'ן זיך מיט מצוות אויף יענער וועלט

און, אַז יודען זענען מעה'-וועניגער פער-זאָרגט מיט עולם הבא, קען מען שוין אויך אין זינען האָבען א ביסעלע עולם-הזה. האָט מען גע-קינדערט (זיך פערזאָרגט מיט קדישים) אויף וואָס די וועלט שטעהט, און א דאַנק דעם איז אויך געוואַקסען אין דער לענג און אין דער ברייט דער ניקאָלאַיעווקער בית-עולם... מען דאַרף אָבער נישט מיינען, חלילה, אַז אויפ'ן בית-עולם ליגען בלויז צופה'לעך... ניין, ניקאָלאַיעווקער בית-עולם. זאָגט מען, האָט זיך נישט צו שעהמען אפילו פאַר'ן קישינעווער בית-עולם. עס פעהלען דאָרטען נישט

(א בריף פון בעסאַראַביען)

קיין צדיקים, חסידים און גלאַט אַלטע עהרליכע יודען, די לעצטע יאָהרען אָבער זענען, ווי בע-וואוסט, זעהר נישט קיין גוטע. די פרנסה איז שטאַרק געשלאָגען, און צו דעם אַלעמען זענען נאָך צוגעקומען די צרות פון קוזיסטען און גלאַט כוליגאַנים, וואָס לאָזען נישט איבערלעבען קיין איין רוהיגע שטונדע דעם יודען. איז אויף ניקאָ-לאַיעווקער יודען אָנגעפאַלען א גרויסע מרה-שחורה. זיי האָבען ביסלעכווייז אָנגעפאַנגען אויסצוואַנ-דערען אין די אומיגע שטעט און שטעטלעך. די עמיגראַציע איז געוואַקסען מיט יעדען טאָג, אַזוי לאַנג, ביז אין א שעהנעם פרימאָרגען איז ניקאָ-לאַיעווקע געבליבען אָהן א מנין יודען. איז בטל געוואָרען דאָס דאָרטיגע שוהלכעל, איז געוואָרען נאָך שווערער צו לעבען פאַר די עטליכע איבערגע-בליבענע יודען און זיי האָבען בעשלאָסען איבערצו-פאָהרען אין א יודישען ישוב, וואו מען קען דאַווענען בציבור, הערען אַמאָל אַ יודיש וואָרט און גלאַט לעבען צווישען יודען איז דאָך בעסער ווי צווי-שען אַנטיסעמיטישע קריסטען. איז אָבער פּלוצלינג אַרויסגעשוואומען ד יפראַגע וועגען די מתים עס איז לייכט צו רעדען וועגען אַרויספאָהרען פון ניקאָ-לאַיעווקע. נו, אָבער וואָס וועט זיין מיט דעם יודישען בית עולם אין שטעטעל? ווי לאָזט מען עס איבער, אָהן עין הרע, אַזוי פיל מתים אויף הפקר צווישען אַ מענגע לעבעדיגע קריסטען? אמת, עס איז נאָך פיל בעקוועמער איידער איבערצולאָזען לעבעדיגע יודען, אָבער די צרה שטעקט גאָר אין עפּעס אַנדערש, ווי איהר וועט באַלד הערען.

אין אַ שעהנעם טאָג האָט איינער פון די ניקאָלאַיעווקער באַלעבאַטים צונויפגערופען די אי-בעריגע עטליכע יודען און מיט גרויס שרעק זיי דערצעהלט אַז איהם זענען געקומען ביינאַכט צו חלום עטליכע פון די חשוב'סטע מתים, און געפרעגט ביי איהם, וואָס ער דענקט צו טון מיט זיי, ער גע-דענקט נישט גענוי וואָס ער האָט זיי געענטפערט, אָבער דער עיקר איז, אַז עס איז גאָרנישט אַזוי לייכט צו פערלאָזען דאָס שטעטעלע. ווי מען האָט געמיינט. כל זמן עס זענען נאָך געווען אַ צוויי מנינים יודען, זענען די מתים געווען רוהיג איצט אָבער ווען עס האַלט דערביי, אַז קיין איין יוד זאָל דאָ נישט בלייבען, פיהלען זיך די טויטע אויך, הפנים, נישט גוט.

און אויפ'ן צווייטען טאָג — ווידער די זעלבע געשיכטע, אָבער שוין מיט אַנ'אַנדערען יודען. אויך אַזאַ חלום... עס זענען געקומען מתים און גע-בעטען, מען זאָל זיי נישט איבערלאָזען אַליין אין שטעטעל... נו, פערשטעהט מען דאָך, אַז אַזעלכע חלומות קען מען נישט אוועקמאַכען מיט דער האַנד. האָבען די עטליכע ניקאָלאַיעווקער יודען אוועקגע-שריבען אַ בריף צו אַ רב פון אַ נאָהענטער שטאָט און אָנגעפרעגט ביי איהם, ווי זיך נוהג צו זיין מיט די מתים, דער רב האָט, הפנים, נישט גע-וואוסט וואָס צו ענטפערען און האָט פון זיין זייט זיך געווענדעט מיט אַנ'אָנפראַגע צום קישענעווער גראַנד-ראַבינער און גאון צירעלסאָן, וועלכער האָט

(ווייטער זעה 9-טע זייט).

ב. פראַנק.

א יודיש מיידעל פון רוסלאַנד האָט געקיניגט איבער פאַריז

מיט 111 יאָהר צוריק איז געבוירען געוואָרען אין מאָסקווא ביי יודישע עלטערען אַ מיידעלע וועמען ס'איז בעשערט געווען צו ווערען פיל שפּע-טער, די „קעניגין" פון פאַריז.

דאָס יודישע מיידעל האָט געהייסען טערעזאַ לאַכמאַן. איהר פאָטער האָט געהאַט אין רוסלאַנד אַ יודישען מסחר. ער האָט געהאַנדעלט מיט שמאַף. טערעזאַ איז געוואַקסען אַ קליין, ווילד מיידעל מיט ציגיינער-בלוט אין די אָדערן. שעהן? ניין. שעהן, אין האַרמאָנישען זין פון וואָרט איז זי קיינמאָל נישט געווען. זי איז אָבער נאָך געווען מעהר ווי שעהן. זי האָט משוגע געמאַכט מענער, זיי פער-שכורט. זי האָט זיי צו זיך צוגעצויגען ווי באַבקעס, איהר קערפּער איז געווען אָנגעגאָסען מיט רויט בלוט, וואָס האָט געברענט אין די אָדערן, טערעזאַ איז נישט געבוירען געוואָרען אָבצופינסטערען דאָס ביסעל יאָהרען. זי איז געקומען אויף דער וועלט צו זיין אַ „קעניגין" פון פאַריז, צו פיהרען מענער ווי צאַפּעל-מענטשלעך.

צו 17 יאָהר איז שוין טערעזאַ געווען פער-פיהרעריש און טיוואָלאַניש. איהרע נאָז-פליגלען האָבען געשלאָגען אויף אַ עראָטישען אופן.

צו יענער צייט האָט טערעזאַ לאַכמאַן געהאַט איהר ערשטען גרויסען ערפאָלג. אין איהר האָט זיך פערליבט „ביז איבער די אויערען" — אַנ-דערש האָט מען זיך אין איהר נישט געקענט פער-ליבען — דער פראַנצויז ווילאָאַן און ער האָט איהר פאָרגעלעגט חתונה. ווילאָאַן איז געווען אַ שניידער טאָג און נאַכט איז ער געזעסען איינגעבויגען איבער זיין נאָדעל. אַזוי ווי ער האָט געקויפט שמאַף ביי לאַכמאַנען — טערעזאַס פאָטער — האָט ער דאָרט בעמערקט דאָס מיידעל און זיך אין איהר פערליבט. אָבער איז דער אָרימער פראַנצויזישער שניידער געווען אַ פּאַסיגער מאַן פאַר אַזאַ ברען ווי טערעזאַ לאַכמאַן?

זיי האָבען אַפילו געהאַט אַ קינד.

אין יאָהר 1841 געפינען מיר טערעזאַ לאַכ-מאַן, מאַד. ווילאָאַן אין פאַריז. מיר ווייסען נישט גענוי איהר אַדרעס. עס איז אָבער פעסטגע-שטעלט, אַז זי וואוינט אויפ'ן „פלעצל". אַרום סען-פאַל. אומגעפעהר אין דער זעלבער תקופה פאָהרט זי אַוועק קיין עמס (פרייסען) און דאָרט ווערט זי ווידער די העלדין פון אַ גרויסען, ברע-נענדיגען ראָמאַן. זי טרעפט זיך מיט'ן בעריהמטען פיאַניסט האַנרי הערץ און זי שענקט איהם אַוועק איהר האַרץ און קערפּער.

טערעזאַ האָט אין זיך איינגעזויגען אַ אומגע-הויערע ליידענשאַפט פאַר מוזיק. מוזיק איז אפשר געווען איהר גרעסטע פּאַסיאָן אין לעבען, עס איז אַלזאָ געווען גאַנץ לאָגיש, אַז זי זאָל זיך פיהלען היגעריסען פון דעם גרויסען, צו יענער צייט וועלט-בעריהמטען פיאַנאָ-ווירטואָז.

האַנרי הערץ איז געווען אַ פראַנקפורטער יוד. צו 10 יאָהר איז ער שוין געווען אַ ווירטואָז. צו עטליכע און דרייסיג יאָהר איז ער געווען אַ „קע-ניג" אין זיין קונסט. דאָס פּובליקום האָט איהם פערגעטערט. געפאָהרען איז ער פון לאַנד צו לאַנד, פון שטאָט צו שטאָט. זיין ליבלינגס-שטאָט איז אָבער געווען פאַריז. אָט די איינציגע שטאָט אויף דער וועלט, וואָס שמעקט מיט פרוי און קונסט. ער איז אַליין געווען אַנ'אייגענטימער פון אַ קאָנצערט-הויז און עס איז געווען גענוג, אַז ער זאָל זיך ווייזען פאַר'ן פּובליקום, אַז ער זאָל בעדעקט ווערען מיט רוישיגע אַפּלאָדיסמענטען. וואָס האָט איהם געפעהלט דעם גרויסען, פער-געטערטען קינסטלער? איז ער נישט געווען דער ליבלינג פון גאָט און פון מענשען?

אויך אויף איהם האָט טערעזאַ געהאַט אַ קאָלאָ-סאַלע ווירקונג און זי האָט איהם צוגעצויגען ווי אַ מאַגנעט. אומעטום האָט ער זי גענומען פאַר-שטעלען אַלס אייגען ווייב. און די געהיימניש-פולע פרוי מיט די בלויע האָר און מיט דער מאָד-נער נאָז" איז אַריין אין זיין לעבען, ווי עס געהט אַריין אַ שטורם דורך אַנ'אָפענעם פענסטער. דער שטורם האָט פערכאַפּט אַלע זיינע געפיהלען און דער גליקליכער קינסטלער איז נאָך פולער געוואָ-רען מיט ליידענשאַפט און מוזיק. די פרוי האָט איהם אָנגעזאַפּט מיט אַ נייעם אינהאַלט, מיט נייע טענער.

הערץ איז געווען אַזוי שטאָלץ מיט זיין פרוי, אַז ער האָט זי אַפילו געוואָלט מיטנעהמען אין טיולערי, וואו ער איז איינגעלאַדען געוואָרען דורכ'ן פראַנצויזישען קעניג לואי פיליפּ. די לע-גענדע דערצעהלט, אַז טערעזאַן האָט מען אין טיולערי-פאַלאַץ נישט אַריינגעלאָזט און ביידע זע-נען זיי געפאָהרען צוריק אַהיים פערשעמט. הערץ האָט אַליין נישט געוואָלט אַריינגעהען צום קעניג אָהן זיין טערעזאַ.

טערעזאַ איז געווען רייך, שטיין רייך, די פיאַ-נאָ האָט הערץ'ן אַריינגעבראַכט אומגעהויערע סו-מעס, און צוזאַמען מיט זיין רוהם איז געוואַקסען זיין פערמעגען. האָט דאָס יודישע מיידעל פון רוסלאַנד געהאַט אין פאַריז אַ סאַלאָן, וואו מען האָט געטראָפען די גרעסטע פראַנצויזישע און אויסלענדישע אינטעליגענץ. דאָס מוזיקאַלישע גאון ריכאַרד וואַגנער, דעם בעריהמטען פראַנ-צויזישען שריפטשטעלער טעאָפיל גאָטיע און אַנ-דערע.

דער ראָמאַן האָט געדויערט עטליכע שעהנע יאָהר, ביז ער האָט גענומען צוגעהן, צושמאָלצען ווערען. הערץ איז אַוועקגעפאָהרען קיין אַמעריקאַ און טערעזאַ האָט איהם גענומען פערגעסען. אַ ראָמאַן איז נישט קיין אייביגע זאַך, מ'דאַרף קענען זיך בעגנוגענען מיט די גוטע צייטען, וועל-כע ער גיט און קענען דערנאָך פערגעסען: הכצו אַנדער גליק.

דאָ האָט געטראָפען אַ געשעהעניש, וואָס האָט אויפגעקניפּט דאָס לעבען פון אַ יודיש מיידעל, איהר פראַנצויזישער מאַן איז געשטאָרבען און זי איז געבליבען פריי. טערעזאַ איז געבליבען אַ יונ-גע, שעהנע, רייצענדע און פיל בעגעהרטע אַלמנה. איהר האַרץ איז געווען הונגעריג. איהר לייב הונ-געריג. פאַריז האָט פערמענטירט פון לעבען. וואָס זאָל טון אַזאַ ציגיינערין, ווי זיך ווייטער אַריינוואַר-פען אין די כוואַליעס פון פאַריז און שווימען אין זיין גליקליכער פליסיגקייט?

טערעזאַ וואוינט אין פאַריז אויף פּלאַס סען-זשאָרזש. זי האָט אַרום זיך מענער ווי ביהנען. זי כאַפּט זיי ווי פליגען. פון איהר גאַנץ וועזען שלאָגט אַ ווייין ריח. איהר עשירות איז אויך נישט פון די קליינע זאַכען. זי וויקעלט איהר קערפּער אין די שענסטע שטאָפען. נישטאָ פאַר איהר קיין צו טייער תענוג.

ווידער אַמאָל אַ ראָמאַן, ווידער אַמאָל אַנ'אַר-וואַנטיורע, דאָס מאָל הייסט ער אַלביאַ פראַנציס קאַאראַגיאַ דע פאַוויאַ. ביי דעם טיטעל איז דאָס יודישע מיידעל פון רוסלאַנד פערבליבען ביז'ן טויט אַריין. פאַריז האָט זי גענומען רופען „לאַ פאַוויאַ". זי איז געוואָרען אָפיציעל אַ גרעפין, „גרעפין פאַוויאַ".

(סוף מאָרגען).

—000—

טאדעאוש קאשטשושקא און די יודען

צו דער פייערליכער ענטהילונג פון זיין דענקמאל אין לאדז

„...לצדיקים דבריהם הן זכרונם“.!

טאדעאוש קאשטשושקא, דער אנפיהרער פון דער רעוואלוציע נאך דער צווייטער טיילונג פון פוילען, וועלכער דער אזוי טרויריג-בעריהמטער גראדנער סיים האט בעשטעטיגט (1793), איז געווען דער ערשטער פון פריצישען פוילען אין זיין צייט, וואס האט געוואלט זעהן די יודען אלס שטענדיגע פוילישע איינוואוינער אין די רייהען פון די קעמפפער פאר דער פרייהייט פון פוילען, וועלכער ער האט אויפ'ן קראקאווער מארק דעם פוילישען פאלק צוגעשוואוירען (1794).

דעם דאזיגען וואונש האט ער גאנץ בעזונדערס אקצענטירט, ווען ער, קאשטשושקא, האט גערופען און אויפגעפאדערט די גאנצע בעפעלקערונג צו פערטיידיגען די פוילישע רעזידענץ אין אפריל 1794.

זיין דעמאקראטיזם און די לאזונג פון גלייכבערעכטיגונג פון אלע שטאנדען א. א. וו. אויף דער פוילישער מוטער-ערד, האט מאקי שטארק אויסגענומען ביי די יודען אין ווארשא, און זיי האבען זיך ביים ערשטען רויש, באלד געשטעלט מיט גרויס ענטוזיאזם גלייך מיט די איבריגע איינוואוינער פון דער רעזידענץ, זיך בעוואפענט און געקאפעט שוץ-וואלען, געמאכט שאנצען א. א. וו. ארום פראגע און צוזאמען מיט די פאליאקען פערטיידיגט מיט גרויס מסירות הנפש די רעזידענץ (דעם 17 און 18 אפריל) אבי דאס פאטערלאנד צו ראטעווען פון שונאס האנד.

נישט בלויז דער אויסלענדער אנטאני בוים, וועלכער האט אלס עסטרייכישער מיליטערישער בעריכט-אפגעבער געלויבט אין טאג אריין דאס אויסצייכנען זיך פון די יודען אין זייער געוועהנליכער הלבשה מיט זייער העלדישקייט ביים פערטיידיגען די רעזידענץ מיט דער שווערט און פיסטאלעט אין דער האנד, נאר קאשטשושקא גופא איז געווען שטארק ענטציקט פון די העלדישע גבורות, וואס זיי האבען ארויסגעוויזען ביי דער ערשטער פייער-פראבע, וועלכע זיי האבען דעמאלט אפגעהאלטען, קוקענדיג דרייסט דעם טויט אין די אויגען אריין, און ער האט דערפאר אויסגעצייכנעט עטליכע יודישע פרייוויליגע אפיצירען מיט „ווירטוטי מיליטארי“ און עטליכע זעלנער מיט „עהרען לעגיאן“.

דעריבער האט קאשטשושקא מיט גרויס ענטוזיאזם צוגענומען די בקשה פון יוזעף אראנאוויטש און בערעק יאסעלעוויטש, ווען ס'האבען זיך ארום ווארשע אפגעשפילט די פערביסענסטע שלאכטען מיט סובאראווס און פרעוסס ארמעען, וועגען דערלויבען זיי צו ארגאניזירען א „יודישען פולק פון לייכטע רייטערס“ (סטאראזאקאני פולק לעקיצי יאודי) פון פרייוויליגע יודען צו פערטיידיגען ווארשע.

דאס איז געווען פאר'ן פרייהייטס-העלד מעהר ווי אן איבערראשונג און סיורפריז. ער האט דערין געזעהען די פערקערפערונג פון דער פרייהייטס-אידעע, וואס האט אויך ארומגעכאפט דעם פאטריאטיזם פון די יודען אין פוילען.

אין דער „רעגירונגס-צייטונג“ (גאזעטא רושאנדאווא) פון 17-טען סעפטעמבער 1794 דערשיינט א זעהר הארציגע „מעלדונג“ מצד קאשטשושקא'ן, וועגען פארמירען דאס יודישע רייטער-פולק מיט בערעק יאסעלעוויטש, אלס שעף פון פולק, און ס'ווערט דערמאנט דערביי „דאס ריטערליכע אויסצייכנען זיך פון די יודען אין יענע אפריל-טעג אין זייער בלוטיגען קאמף געגען דעם שונא“.

„ס'איז נישט פערהאן קיין איינציגער אויף דער פוילישער ערד, וואס זאל נישט זעהען אין פאלקס-אויפשטאנד דעם וועג צו דער פרייהייט און גליק און זאל נישט וועלען מיט אלע כוחות מיטווירקען עס צו פערווירקליכען. פון דיזעלבע געפיהלען זענען אויך די יודען בעוועלט, געדענקענדיג דערביי די ערד, אויף וועלכער זיי זענען געבוירען געווארען און אז מיט'ן בעפרייען פון דער דאזיגער ערד, וועלען אויך זיי צוזאמען מיט אלע אנדערע געניסען קענען פון די פרייהייטען, וועלכע די רעוואלוציע וועט ברענגען“...

קאשטשושקא דערמאנט ביי דער דאזיגער געלעגענהייט די גרויסע גבורות און העלדישקייט, וואס די יודען האבען ארויסגעוויזען נאך אין די ביבלישע צייטען, ווען די אלטע העברעער האבען געפיהרט מלחמה אונטער דער אנפיהרונג פון אבישא בן צרויה מיט די פלישתים, פון שאול המלך מיט אמוני, מיט כנעני, דאן די מלחמות מיט באבילינער, יהודה מכבי מיט די גריכען אז"וו אז"וו.

און דערלויבענדיג צו פארמירען דעם יודישען קארפוס און צו ווערבירען רעקרוטען, האט קאשטשושקא אויסגעדריקט גלייכצייטיג דעם וואונש, וואס גיכער עס צו טון און קומען צו היליף דעם פאטערלאנד, אין וועלכען די יודען האבען געפינען אין גלות א צווייטע היים, און פיהרען דעם געמיינזאמען קאמף מיט'ן שונא פון פוילען.

פאר קאשטשושקא'ן איז שוין געווען גענוג דער פאקט אליין, — ווי ער דריקט זיך אויס אין זיין „מעלדונג“ וועגען דער דערלויבניש צו פארמירען א „יודישען קארפוס“. — „וואס מענשען, וועלכע טיילען זיך אפ פון אונז מיט זייער רעליגיע און טראדיציעס ברענגען פון אייגענעם גוטען ווילען אלס קרבן זייער לעבען, כדי דאס פאטערלאנד צו ראטעווען“.

און אויב די דאזיגע אפיציעלע מעלדונג איז ערשינען און בערעק יאסעלעוויטש האט זיך וועגען פארמירען דעם פולק געווענדעט מיט זיין „אפעל צו די יודען“, האבען זיך באלד פערשריבען 500 יודען אין יודישען פולק.

די רעגירונגס-קאסע האט דערויף אסיגנירט איינגאנצען דריי טויזענד גילדען אויף בעוואפנונג און דאס איבריגע נויטיגע געלד אויף מונדירונג האבען געגעבען יודען אין ווארשע און אויף דער פראווינץ (סאכאטשאוו, פולאווע, מעזריטש אז"וו.)

די יודישע שניידערס אין ווילנע האבען געשענקט פאר'ן יודישען רייטער פולק צוויי הונדערט מונדירען, נישט קוקענדיג אויף רעפנין'ס מעלדונג צו זיין רעגירונג, אין פעטערבורג, אז די ליטווישע יודען סימפאטיזירען נישט מיט'ן פוילישען „בונט“ און בערדיטשעווער יודען האבען ווידער ביים קבלת פנים פון פירשט יוזעף פאניאטאווסקי'ס ארמעי געשאנקט נייע אינסטרומענטען פאר דעם מיליטערישען ארקעסטער א. א. וו. א. א. וו.

אבער קוים ס'איז געלונגען געהעריג צוגרייטען און בעוואפנען דאס „יודישע פולק“ האט מען עס שוין גערופען צו פערטיידיגען די רעזידענץ.

אין 4. נאוו. האט זיך אנגעהויבען דער גענעראל-שטורם פון שונא אויף ווארשע און אין 4-טען דעצעמבער איז דאס יודישע פולק אין גאנצען אומגעקומען חוץ יאסעלעוויטש אויף די אלעען ביי ווארשע, צוזאמען מיט די איבריגע 15 טויזענד זעלנער פון שונא'ס קוילען, אדער פון די כוואליעס פון דער ווייסעל, אין וועלכער דער שונא האט זיי דערטרינקען לעבעדיגערהייד, פאלענדיג ווי אמת'ע העלדען פאר פוילענס כבוד און פרייהייט.

אבער קאשטשושקא איז נאך פריהער שווער פערוואונדעט אריינגעפאלען אין געפאנגענשאפט אין די הענד פון גרויזאמען שונא. און ווען ער איז געשטארבען אויף דער עמיגראציע (1817) האט זיין טויט אויך ארויסגערופען א גרויסען טרויער בעזונדערס ביי יודען.

אין דער גרויסער שוהל אין ווילנע האט מען קאשטשושקא'ן געמאכט א פייערליכע „הזכרה“.

א ספעציעלע תפילה איז פערפאסט און געזונגען געווארען ביי דער דאזיגער הזכרה לכבוד דעם פוילישען פרייהייטס-העלד. אזעלכע תפילות זענען אויך פארגעקומען אין יודישע מקומות אין פוילען און ליטע.

איצט ווען דאס פערשידענפארביגע לאדז האט בעשטעלט דעם גרויסען פרייהייטס-קעמפער פון 18-טען יאהרהונדערט א דענקמאל אין בעפרייטען פוילען נאך 325 יאהר קנעכטשאפט, זאל דאס דאזיגע דענקמאל אונז דינען אלס סימבאל פון „פרייהייט און גלייכהייט“ פון אלע פעלקער, און פון די יודען בתוכם, וואס וואוינען און האבען אויך פערגאסען נישט ווייניג בלוט אויף די פוילישע פעלדער פאר איהר בעפרייאונג און ענטוויקלונג.

ביי דער דאזיגער פייערליכער געלעגענהייט לעגט דאס פוילישע יודענטום נאכאמאל צו פיסענס פון דעם גרויסען העלד זיין פייערליכער אנערקענונג און פערעהרונג דערפאר, וואס ער האט אין די יודען געזעהען גלייכע מענשען, בירגער פון איין לאנד, מיט גלייכע פליכטען און גלייכע רעכט!

משה פיינסינד

יוד. ארטיסטען-פעראיין אין פוילען
דירעקטאריאט
פון די פארמנס-טעאטערן
בעפולמ. דיר. פאר לאדז: שמאקפערער. לעסער: א. בעזמאן

לאדז. יוד. קאמער-טעאטער
ביילער אין: ווייסעו זאל
מאנטייפעל זאכאדניא 43
„ארדט“
קינסטל. לייטער: משה בראדערזאן.

היינט, זונטאג — 2 פארשטעלונגען
אנהויב 7.45 און 9.45 אין אווענד
אויפן הימל איר״ד
אין 2 טיילען, 14 בילדער.
נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאס ליד פון די ממר ער, 3) אויפ'ן דארף, 4) שלום-בית, 5) נעט-שמענדריק, 6) אויפ'ן „דעמפאק“, 7) אויפ'ן וועג קיין בית-לחם, 8) נאך האלבע נאכט, 9) „לאטמערדאקעס“, 10) ביים סאמאווער, 11) מאנאלאג, 12) הערבסט-טאנגא, 13) יודישע ראפסאדיע, 14) אויפ'ן היטעל א יריד.
אנסאמבל לויט'ן א. ב. פ ר ו י ע ן: זיסעל-גירל, מ. דעלסקא, לאלא זילבערמאן, שיינע מרים, מאשע פעטערמאן, אלא שליפקאוויטש. מענער שמואליק גאלדשטיין, שמעון דזשיגאן, מאטעל קאן, יעקב רייינגלאס, ישראל שומאכער, י. שיפער.
טעקסטען: מ. בראדערזאן, ל. גאלדמאן, שום גאן, מוזיק: ה. רובין, א. בייגעלמאן און פאלקס-מאטיווען
דעקאראציעס און קאסטיומען: י. ברוינער,
טענץ איינגעשטעלט דורך אירענא פרושיצקא.
מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי—דזשיגאן. שומאכער. בינע-אינספעקטאר—ט. קאן, ליכט-עפעקטען—יעראו.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון 11 — 2 בייטאג און פון 5 אוו. שבת און יום-טובים א גאנצען טאג

מאשין=מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע
ווי אויך מצה=מעהל, אייער=פערפעל
און סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער
איבעראל בקוואוסטער צוקערביע
נ. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38
:-: טעל 143-82 :-:

דער בריה

(סקיצע)

פון ש. עלי.

שוין צוויי יאהר זינט הענרי גארלאק האט חתונה געהאט און איהם פלאגט נאך אלץ דער געדאנק, אויב זיין בערטא האט איהם ליב. אדער זי האט מיט איהם חתונה געהאט בלויז דערפאר, וואס זי האט געוואלט חתונה האבען, אידער צו פערהייצען אין „גראהען צאפ“ אריין. אז זי האט מיט איהם חתונה געהאט דערפאר, וואס ער איז א פערמעגליכער ביזנעסמאן — אין דעם האט ער זי נישט בעשולדיגט, ווייל ער האט צופיל געגלויבט אין איהר עהרליכקייט.

גארלאק איז משוגע פערליבט אין זיין פרוי. וואס לענגער ער איז מיט איהר צוזאמען, אלץ ליבער האט ער זי. ער איז אליין איבערראשט פון זיין שטארקער ליבע, ווארים ער איז אלע מאל בעטראכט געווארען פאר א „דאן זשואן“, א פרויען-יעגער.

אבער בערטא האט איהם נאך קיין איין מאל נישט געזאגט, אז זי האט איהם ליב. זי האט איינגעוויליגט איהם צו הייראטען, נאר קיין ווארט וועגען ליבע צו איהם קומט אויף איהרע ליפען נישט — און הענרי וואלט געווען אזוי גליקליך צו הערען פון איהר דאס ווארט. אפט וויל ער אויסטייטשען, אז זי שווייגט וועגען איהר ליבע, ווייל אזוי איז א איהר נאטור, א שווייגענדיגע, אבער באלד נעהמען צווייפלען ווידער פרעסען זיין הארץ און אנ'אומרוה בעפאלט איהם.

ער שטעהט צו איהר אמאל צו:

— בערטא טייערע, האסט מיך ליב? זאג מיר, אז דו האסט מיך ליב! פארוואס זאגסטו מיר נישט?

אבער זי שמייכעלט און ענטפערט נישט. טיילמאל לעגט זי ארויף איהר האנט אויף זיין מויל און לאזט איהם ווייטער נישט רעדען. אנאנדערש מאל מורמעלט זי שטיל.

— נאר, וואס דו ביזט! מיר זענען שוין צוויי יאהר פערהייראט און ער רעדט נאך אלץ ווי א יונגעל!

ווייסט מר. גארלאק נישט ווי אזוי איהר רייד אויסצוטייטשען.

און ווידער ווערט גארלאק געפייניגט פון ביטערע צווייפלען. וויפיל מאל ער האט נישט פרובירט זיך צו נעמען אין די הענט אריין און זיך אליין אויסצולאכען, פארוואס ער טראגט זיך ארום מיט אזעלכע געדאנקען, העלפט עס נישט.

גארלאק רעדט צו זיך אליין אין זיינע געדאנקען און ער וויל זיך בערוהיגען, אבער וואס מעהר ער בעמיהט זיך צו ווערען רוהיג, מעהר נישט צו לאזען זיך פייניגען פון געדאנקען, אויב בערטא האט איהם ליב, אדער נישט, אלץ טיפער קריכט דער געדאנק אין איהם אריין, אין קאפ אריין, אין הארץ אריין, אין זיין גאנצען וועזען אריין — און ער קאן פון דעם געדאנק בשום אופן נישט פטור ווערען. ער זיצט אין איהם ווי א קליפה. און ער האט בעשלאסען איינמאל פאר אלע מאל אויסצוגעפינען, אויב בערטא האט איהם ליב.

גארלאק האט אויסגעארבייט א גאנצען פלאן און באלד האט בערטא אנגעהויבען צו קריגען בריוולעך, וועלכע זענען געווען אונטערגעשריבען פון „אנ'אומבעקאנטען פריינט“. אין די בריוולעך האט מען איהר דערצעהלט, אז הענרי איז איהר אומטריי, אז ער פיהרט זיך ארום מיט אנדערע פרויען.

ווען גארלאק פלעגט אהיימקומען, האט ער דורכדרינגענד בעטראכט זיין ווייב, וועלענדיג בעמערקען כאטש א שאטען פון אייפערזוכט, אבער זי האט איהם קיין ווארט נישט געזאגט און געווען אזוי שטיל און רוהיג, ווי פריהער. דאס האט איהם שוין גאר שווער געטראפען און ער איז שיער נישט משוגע געווארען, ווארים דאס איז פאר איהם געווען דער בעסטער בעוויז, אז זי האט איהם נישט ליב, אז איהר ארט אפילו נישט, אויב ער האט אנדערע פרויען.

נאר גארלאק האט בעשלאסען ווייטער אנצוגעהען מיט זיין פלאן, בערטא האט אנגעהויבען צו קריגען בריוולעך פון אן „אומבעקאנטער פרוי“, וועלכע האט איהר געזידלט מיט די ערגסטע ווערטער פאר שטעהען אין וועג צווישען איהר, דער אומבעקאנטער, און הענרי'ן, לויט די רייד פון דער דאזיגער פרוי איז ארויסגעקומען, אז זי האט זיך מיט הענרי'ן געקענט נאך א סך פריהער און זיי האבען אפגעמאכט חתונה צו האבען, נאר דא איז אונטערגעקומען זי, בערטא, און הענרי'ן צוגענומען פאר זיך, אבער איצט איז געקומען די צייט זיך מיט איהר אפצורעכענען, ווייל הענרי טרעפט זיך איצט ווידער מיט איהר און אויב בערטא וועט זיך נאכאמאל שטעלען אין וועג און נישט איינוויליגען אויף א גט, וועט זי נישט שווייגען.

הענרי האט נאכדערצו געמאכט דעם אנשטעל אז ער איז זעהר צוטראגען, כדי בערטא זאל ווירקליך גלויבען אין די בריוולעך, אבער בערטא איז אלץ געווען רוהיג, זי האט געקוקט אויף הענרי'ן און געשמייכעלט, גלייך גארנישט וואלט פאסירט. און הענרי איז אריינגעפאלען אין פערצווייפלונג. עס איז שוין מעהר פאר איהם קיין פראגע נישט געווען, צי בערטא האט איהם ליב. ער איז געווען זיכער, אז נישט נאר האט זי איהם נישט ליב, נאר עס ארט איהר אפילו נישט פאר איהם. זי האט מיט איהם חתונה געהאט, ווייל זי האט נישט געוואלט פערזיצען און ווארטען ביז זי וועט קריגען איינעם, וועמען זי האט ליב.

מיט אנ'אומפערשטענדליכער עקשנות האט דער געדאנק איהם געפייניגט און געמאטערט. ער וואלט, דאכט זיך, אלץ אוועקגעגעבען, אבי צו וויסען, אז בערטא האט איהם ליב, נאר אז עס איז שוין ביי איהם איצט זיכער דאס זי ליבט איהם נישט, איז ער א פערלוירענער... ער וועט עס נישט איבערטראגען. עס איז צו שרעקליך!

אזוי, פערזונקען אין א טיפער מרה-שחורה, איז הענרי גארלאק איינמאל, אין אנ'אווענט, אהיימגעקומען און געוואלט אריינגעהען אין זיין צימער. אבער בערטא איז איהם ענטגעגען געקומען און זיך איהם געשטעלט אין וועג. ער האט אויף איהר א קוק געטון און איבערראשט געווארען. איהר פנים איז געווען פינסטער. אין איהר בליק איז געווען שרעק און פערלוירענקייט.

— איך וויל מיט דיר עפעס רעדען! — האט זי כמעט אויסגעשריען.

— רעד! — האט ער געזאגט און זיין הארץ האט דערביי געטאנצט פון פרייד, זייענדיג זיכער, אז זיינע בריוולעך האבען ענדליך ארויסגערופען איהר אייפערזוכט.

— עס איז וועגען א בריף! — האט זי אויסגערופען, — און אין איהר האנט האט ער בעמערקט א צונויפגעקניישטען בריף.

— יא, וועגען א בריף, — האט ער נאכגעזאגט, — נו, וואס איז דען?

— א בריף פון א פרוי! — האט זי מיט טרעהרען אין די אויגען גערעדט, — דיין געליבטע!

א גליקליכער האט הענרי גארלאק א כאפ געטון בערטא'ן אין די ארעמס און גענומען טאנצען מיט איהר איבער'ן הויז, שרייענדיג ווי א מענש, וואס איז פלוצים אראפ פון זינען:

— א, דו ביזט אייפערזיכטיג! האסט מיך ליב, בערטא האט מיך ליב!

בערטא האט זיך ארויסגעריסען פון זיינע ארעמס און געשריגען, גארנישט ווי די געוואוינהייט פון דער דאזיגער שטילער פרוי.

— איך וויל פון דיר אנ'ערקלערונג!

— עס איז זעהר לייכט צו ערקלערען. — האט מר. גארלאק געלאכט, — די בריף האב איך אליין געשריבען, וועלענדיג אויסגעפינען צי דו האסט מיך ליב!

אבער בערטא איז אפגעשפרונגען:

— אז דו האסט מיר געשריבען דאס ווייס איך... איך האב לייכט דערקענט, אז זיי זענען פאלשע, אנגעשטעלטע... אבער דער בריף, אט דער איז אנ'עכטער! — דערביי האט זי איהם א שליידער געטון דעם בריף, וואס זי האט געהאלטען אין האנט.

מר. גארלאק האט אנ'ערשטוינטער אויפגעהויבען דעם בריף און איהם שנעל איבערגעלייענט. עס איז געווען פון סילוויא'ן, מיט וועלכער ער האט אמאל געפיהרט א ליבע, אבער וועלכע האט די לעצטע עטליכע יאהר פערבראכט אין אייראפא און זי האט אפילו נישט געוואוסט, אז הענרי האט שוין חתונה געהאט. דער בריף איז געווען פול מיט צערטליכקייטען, קושען און א וואונש זיך ווידער צו טרעפען.

בעת הענרי האט געלייענט דעם בריף, איז בערטא זיך פערגאנגען אין א געוויין, אין א שלוכצעריי. זי האט פערווארפען איהרע ארעמס ארום הענרי'ס האלז און געבעטען:

— זאג מיר צו, אז דו וועסט זי קיינמאל נישט טרעפען!

— קיינמאל נישט, קיינמאל נישט, טייערע! — האט הענרי זי געקושט, און נאך קיינמאל אין לעבען האט ער נישט איבערגעלעבט אזוי פיל פרייד דערביי איז ער אזוי דאנקבאר געווען סילוויא'ן, וואס צוליב איהר בריוועל האט ער זיך דערוואוסט, אז בערטא האט איהם ליב...

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

היינטיגע פייערליכע ענטהילונג פון קאָשטשושקא־דענקמאַל

היינט 1 אַ זייגער בייטאָג וועט פאָרקומען די פייערליכע ענטהילונג פון קאָשטשיושקאָס דענקמאָל אויפ'ן פרייהייטס־פּלאַץ. פאַר דער גרויסער צאָהל איינגעלאַדענע געסט, היגע און אויסערשטעטישע, וועלען אַרום דעם דענקמאָל אויסגעשטעלט ווערען טריבונעס. דער מלוכה־פּרעזידענט וועט זיין רעפּרע־זענטירט דורכ'ן וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט.

די פייערונג וועט זיך אָנהויבען מיט'ן אָפּשפּי־לען דורכ'ן אָרקעסטער דעם פּוילישען הימן. נאָכ־דעם וועט דער שטאָט־פּרעזידענט זשעמיענצקי האַל־טען אַ לענגערע רעדע וועגען דעם פאָלקס־העלד קאָשטשיושקא און זייבע טאַטען און נאָכ־דעם וועט ער פייערליך ענטהילען דעם דענקמאָל. נאָכדעם וועלען דער געמישטער כאָר פון 350 פער־זאָן מיט'ן אָרקעסטער אָפּשפּילען אַ געלעגנהייטס־ליד און דערמיט וועט זיך די אָפיציעלע פייערונג פערענדיגען. צו דער פייערונג ווערען דערוואַרט פיל געסט פון אַנדערע שטעט.

די דעלעגאַציעס מיט פאָהנען דאַרפען זיך צו־שטעלען ביז האַלב 1 אַ זייגער בייטאָג. צוליב דער פייערונג האָט דער מאַגיסטראַט אַרויסגעגעבען אַ ספּעציעלע בראָשור, וועלכע וועט אין עטליכע צעהנ־דליג טויזענד עקזעמפּלאַרען פערטיילט ווערען אומ־זיסט צווישען דער שול־יוגענד און דערוואַקסענע.

(ב) אין דער שטעטישער סטאַראָסטווע איז פאָרגעקומען אַ ספּעציעלע זיצונג וועגען איינשטע־לען די אָרדנונג און פאָליציי־וואַכען אויף היינט. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז האַלב 12 אַ זייגער וועלען די גאַסען פאָמאָרסקא, 11. ליסטאָפּאַד, פּיעט־ריקאָווער און נאָוואָמיעסקא, וועלכע פיהרען צום פרייהייטס־פּלאַץ אָפּגעשלאָסען ווערען און ס'וועלען אַדורכגעלאָזט ווערען נאָר די, וואָס וועלען האָבען איינלאַדונגען. אויך די טראַמוואַי־בעוועגונג וועט אָפּ געשטעלט ווערען אין דעם ראַיאָן אויף 2 שעה.

אָפּצוהיטען די אָרדנונג האָט איבערגענומען דער וויצע־סטאַראָסטע ה' ראַשיצקי

* * *

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס פון נאָך 11 אַ זייגער וועט ווערען אָפּגעשלאָסען דער צוטריט צו דעם פרייהייטס־פּלאַץ, ווייל דאָרט וועלען פאָר־קומען די פייערונגען ביים ענטהילען דעם קאָש־טשושקאָס דענקמאָל, בעט אונז די קהלה־פּערוואַל־טונג מיטצוטיילען, אַז אַלע אינטערעסאַנטען מוזען זייערע ענינים ערלעדיגען אין דער קהלה ביז 11 אַ זייגער פריה.

6 חדשים תפיסה פאַר פאַלשע וועקסלען

(2) אין סעפּטעמבער האָט משה פאָזנאַנסקי (11. ליסטאָפּאַד 38) געמאָלדען אין אויספאָרשונגס־אַמט, אַז אַן אומבעקאַנטער האָט זיך געווענדעט צו עטליכע בעקערס, זיך פאָרגעשטעלט פאַר זיין זוהן און געבאָרגט זיך צו 50 זל. אויף פאַלשע וועקסלען. וועגען דעם ענין האָט ער זיך ערשט דערוואוסט, ווען די בעקערס האָבען זיך צו איהם געווענדעט מיט די וועקסלען. אין אויספאָרשונגס־אַמט, האָט מען די בעקערס בעוויזען דעם אַלבום פון די פערברעכער און אין איינעם פון זיי האָבען זיי דערקענט דעם פויגעל, וואָס האָט ביי זיי דאָס געלד אויסגענאַרט. דאָס איז געווען אַ געוויסער משה גדלי' גורני. בעת דער אויספאָרשונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז גורני האָט אויך ביי אַנדערע פערזאָנען אויסגענאַרט געלד, ביי דער פירמע פאַרנאַלסקי (פּיעטריקאָווער 197), האָט ער גע'גנב'עט אַ שטעמפּעל און מיט דעם שטעמפּעל זשירירט זיינע פאַלשע וועקסלען. דערוויל האָט מען דעם פויגעל געכאַפּט און אַריינגעזעצט אין טורמע.

נעכטען איז זיין פּראָצעס פאָרגעקומען אין היי־גען קרייז־געריכט. גורני האָט זיך אין אַלעם מודה געווען. דאָס געריכט האָט איהם פער'משפט אויף 6 חדשים טורמע.

די טראַגעדיע פון באַהן־קאַסירער

ווי אַזוי ער האָט דערשאָסען זיך און זיין פרוי

(2) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט אין פרייטאָג'דיגען נומער פון אונזער צייטונג האָט דער קאַסירער פון דער לאָדזער פאַבריקס באַהן פער־שווענדעט 10 טויזענד זלאָטיס, און ווען דאָס איז ענטדעקט געוואָרען האָט ער דערשאָסען זיין פרוי און זיך. ביידע האָט מען אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל איצט דערוויסען מיר זיך פאָלגענדע פּרטים וועגען דעם ענין: זאַקשעווסקי האָט חתונה געהאַט ערשט מיט 2 חדשים צוריק, ווען ער האָט זיך דערוואוסט וועגען אַנ קומען פון אַ קאָנטראָל־קאָמיסיע און האָט פער־שטאַנען, אַז מ'וועט ענטדעקען זיין שווינדעל, איז ער אַוועק אַהיים צו זיין פרוי און איהר דער־צעהלט די גאַנצע געשיכטע, נאָך אַ בעראַטונג האָבען זיי בעשלאָסען צו בעגעהן זעלבסטמאָרד און כדי מ'זאָל זיי ניט שטערען, זענען זיי אַוועק אין דער וואוינונג פון זאַקשעווסקי'ס שוועסטער אויף וואָסאָלנאַ 10 און דאָרט דערצעהלט דער שוועסטער און שוואָגער קוקולסקי, אַז זיי האָבען בעשלאָסען בעגעהן זעלבסטמאָרד. קוקולסקי האָט געוואָלט אַרויסקריגען ביי זאַקשעווסקי'ן דעם רע־וואָלווער אָבער דאָס איז איהם ניט געלונגען. זאַקשעווסקי האָט אויסגעשאָסען אין זיין פרוי, קוקולסקי האָט איהם אָנגעכאַפּט ביי דער האַנד און דעריבער איז דער שאָס ניט געווען קיין שטערבליכער. בעת קוקולסקי מיט זיין פרוי זענען צוגעצאַפּלען צו דער זאַקשעווסקאַ כדי איהר ער־טיילען הילף, האָט זאַקשעווסקי אויסגעשאָסען אין זיך 2 מאָל. אינצווישען איז אָנגעקומען פּאָליציי, וועלכע האָט זאַקשעווסקי'ן שוין אַרומגעזוכט, מ'האָט אָבער געטראָפען ביידע שווער־פערוואונ־דעט. די זאַקשעווסקי'ס האָט מען אָפּגעפיהרט אין־שפּיטאָל, זייער צושטאַנד איז זעהר אַנ'ערנסטער

רעגולאַציע אונטערהאַנדלונגען פון די גרעסטע לאָדזער פירמעס

(ג) די פירמע אקצ. געזעלש. לעאָנהאַרט, וועל־קער און גירבאַרט, וועלכע געפינט זיך אונטער געריכטס־אויפזיכט האָט דעם 11. ה. ח. אָפּגע־האַלטען אין בערלין אַ בעראַטונג מיט איהרע קרע־דיטאָרען. די פירמע האָט פאָרגעשלאָגען די קרע־דיטאָרען 50 פּראָצ. פון די חובות, צאָהלבאַר אין פערלויף פון 3 מיט אַ האַלב און 4 יאָהר.

ווי מ'טיילט אונז מיט, האָט די אַקצ. געזעל־שאַפט באַרטשינסקי געשלאָסען אַנ'אָפּמאַך מיט איה־רע קרעדיטאָרען, לויט וועלכען זי בעצאָהלט זיי 25 פּראָצ. פון די חובות. די פירמע האָט איבערגע־געבען די קרעדיטאָרען 30 פּראָצ. פון איהרע אַקציעס.

די פירמע שווייקערט, וועלכע געפינט זיך אונ־טער אַ געריכטס־אויפזיכט איז אַדורכגעקומען מיט איהרע קרעדיטאָרען. די פירמע צאָהלט אָפּ די פולע 100 פּראָצ. פון איהרע חובות אין פיל קליינע ראַ־טעס, יעדען קוואַרטאַל, צורעכענענדיג 4 פּראָצ. יעהרליך. די ערשטע ראַטע זאָל זיין צאָהלבאַר אַ האַלב יאָהר נאָכ'ן פערענדיגען די געריכטס־אויפזיכט.

האַנדעלס־קאַמער נעמט פאַר אַנ'אַקציע

אַז די לאָדזער פ. ק. א. זאָל פערשפּרייטען איהרע פונקציעס

פאַראַיאָהרען האָט די האַנדעלס־קאַמער אָנגע־הויבען זיך בעמיהען, אַז אין לאָדז זאָל געעפענט ווערען אַנ'אָפּטיילונג פון דער פ.ק.אָ. די בעמיהונגען זענען געקרוינט געוואָרען בלויז מיט אַ טיילווייזען ערפאָלג: ס'איז געעפענט געוואָרען אַנ'אָפּטיי־לונג פון פ.ק.א., אָבער בלויז מיט בעגרעניצטע פונקציעס.

איצט האָט די האַנדעלס־קאַמער איבערגעשיקט אַ ברייטען מאָטיווירטען מעמאָריאַל, אין וועלכען זי בעווייזט די נויטווענדיגקייט פאַר לאָדז, אַז די פ.ק.אָ. זאָל דאָ עפענען אַ פיליע, וואָס זאָל פולשטענ־דיג קענען בעדינען די לאָדזער ווירטשאַפטליכע קרייזען און זאָל ערלעדיגען אַלע פונקציעס פון פ.ק.אָ. עפענען טשעק־קאָנטעס, אָננעהמען פּאַפּירען אויף לאָמבאַרד א. אַז. וו.

מ'הויבט אָן שפּאָרען אויך אין די שפּיצען

(ג) דער דירעקטאָר פון דער אַקציען־געזעלש. ק. בענניק, ה' באַלק פערלאָזט זיין אַמט. דער דאָ־זיגער שריט ווערט ערקלערט מיט דער רעאָרגאַני־זאַציע פון דער געשעפטסלייטונג אין דער פירמע, וואָס ווערט איצט אַדורכגעפיהרט.

אַגב איז עס ניט דער איינציגער פאַל: מיט אַ קורצער צייט צוריק זענען פאָרגעקומען ענדערונגען אין דער לייטונג פון דער אַקצ. געז. שייבלער און גראָהמאַן, קרעניגג און קאַמפּ., ק. ט. בוהלע און לעצטענס אויך אין דער פירמע י. ק. פּאָזנאַנסקי.

אַ פאַבריק־שׂרפה

אין פאַבריק פון דוזאַוסקי און קאָהן, ג. סטאַנאָמאָרסקא 12 איז אויסגעבראָכען אַ שׂרפה, וואָס האָט זיך שנעל פערשפּרייט. נאָר אַ דאַנק די מיה פון די פייערלעשער איז דאָס פייער לאָקאַ־ליזירט געוואָרען.

דער גאַנצער פאַרטער איז אָפּגעברענט געוואָרען, דער אַרבייטער אַלעשאַק איז אָפּגעבריהט געוואָרען.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטש 20

נאָר 10 גאַסטשפּילען פון בעריהמטען אַרטיסט פון סטאַניסלאַוו סקי'ס קונסט־טעאַטער אין מאָסקווע, מיסקאַטאָר־טעאַטער אין בערלין

פּאָול באַראַטאָוו

היינט, זונטאַג, 9 אָוונד לטובת דער הילפס־געזעלש. „תומכי גורחים"

אייקעלע מזיק

טראַגי־קאָמעדיע אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון שייקעוויטש.

הויפּט־ראָל „אייקעלע מזיק" – פּאָול באַראַטאָוו.

מאָרגען, מאָנטאָג, 9 אָוונד פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 80 גר. אָן

דער פאָטער

אויפ'ן אַלגעמיי־נעם פערלאַנג צום לעצטען מאָל

דראַמע אין 3 אַקטען פון אויגוסט סטרינדבערג

הויפּט־ראָל „ריטמייסטער אַדאָלף"–פּאָול באַראַטאָוו.

ס'נעהמען אנטייל פרויען: מ. ראָזען, ס פלאָם, י. פלאָם, ס. פּאָזנאַנסקאַ. מענער: ה. בראַקאַרוז, מ. גורוויטש, י. גרינהויז, י. וויינבערג, מ. מעלמאַן, מ. פּאָזנאַנסקי, א. קורק, ה. פלוים. סופלאָר: מ. אייזענבערג. בילעטען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

זונטאָג

14

כד

כסלו תרצ"א

דעצעמבער

זון־אויפגאַנג 7.15

זון־אונטערגאַנג 3.31

אויסצאָהלונגען און אונטער־שטיצונגען פאַר אַרבייטסלאָזע

דער מאַגיסטראַט איז מודיע, אַז מיטוואָך דעם 17 דעצעמבער, הויבט זיך אָן די אויסצאָה־לונג פון רעגירונגס שטיצע פאַר אַרבייטסלאָזע פאַר'ן חודש נאָוועמבער 1930, פאַר די אַרבייטס־לאָזע, וועלכע האָבען זיך רעגיסטרירט אין אונ־טערשטיצונגס־אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אין משך פון 1 ביז'ן 9 דעצעמבער ה. י.

פריילייזיגע און פערהייראַטע אָהן קינדער, האָבען נישט קיין רעכט אויף דער דאָזיגער שטיצ־אַרבייטסלאָזע, אין וועמעס פאַמיליע עס אַרבייט אפילו נאָר איינער, אָדער בעקומט וועלכע עס איז שטיצע – האָט אויך נישט קיין רעכט אויף דער דרינגענדער שטיצע.

די אויסצאָהלונג וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון אונטערשטיצונגס־אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אויף דער גאַס פון 28 קאָניאָווער שיסער־פּולק 32 פון 9 ביז 2 בייטאָג, לויט פאָלגענדער סדר:

מיטוואָך 17 דעצעמבער A B C D E F G H I J

דאָנערשטאָג 18 דעצעמבער – K L Ł M N O

פרייטאָג 19 דעצעמבער P R S

שבת 20 דעצעמבער T U W Z Ż

אַרבייטסלאָזיגקייט

אויפ'ן שטח פון מלוכה'שען אַרבייטס־פער־מיטלונגס־אַמט אין לאָדז זענען די פערגאַנגענע וואָך געווען פערעגיסטרירט 40.086 אַרבייטס־לאָזע פון דעם בלויז אין לאָדז 27.952 אונטער־שטיצונגען האָבען בעקומען 14.914 אַרבייטסלאָזע, פון זיי אין לאָדז – 9.289.

דורכ'ן אַמט האָבען בעקומען אַרבייט 27 אַרויסגעשיקט אויף אַרבייט 43.

דער אַמט האָט איצט 11 פרייע פלעצער פאַר הויזדינער.

באַנקראָט

גאַרבערס ניימאַן (זאַוואַדזקא 25) איז שול־דיג געבליבען דער ווינער פירמע יוזעף ריימאַן 492,72 דאָלאַר. אויף וואָס די פירמע האָט צוגע־שטעלט צוויי געריכטס־אורטיילען. דאָס געריכט האָט ניימאַנען ערקלערט פאַר באַנקראָט און בע־שטימט איהם אונטער פּאָליציי־אויפזיכט.

פון מיליטער־געריכט

(2) אין מיליטערישען קרייז־געריכט איז גע־משפּט געוואָרען סטאַניסלאַוו הוראַש פון 27. פּיע־כאָטע־פּולק פאַר נישט פאָלגען זיין פאָרגעזעצטע, און סימולירען קראַנקהייט און אומפעהיגקייט צו דינסט. ביים בעשולדיגטען האָט מען בשעתו געפו־נען אַ בריף פון זיין פרוי און וועלכען זי ראָט איהם, אַז ער זאָל נישט מאַכען קיין שטיק און זאָל דינען ווי ס'דאַרף צו זיין. הוראַש האָט גע'טענה'ט אַז ער איז קראַנק. דאָס געריכט האָט איהם פער־משפּט אויף 8 חדשים תפיסה.

היינט און פאָלג. טעג!

גרעסטער רוסישער קלאַנג־פילם

רעזשי – STRZYZEWSKI

„טראַיקאַ"

אין די הויפּט־ראָלען:

OLGA CZECHOWA, HANS SCHLETTOW

אין בילד ווערט געזינגען דאָס ליד

„Hajda Trojka śnieg puszysty"...

אויסער'ן פּראָגראַם:

רעוואָלוציע־קלאַנג־צוגאַבען

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 אַ זייגער בייטאָג.

פּאָפּולערע פּרייזען.

„ווידזעווער מאנופאקטור"

וועט צאהלען די ארבייטער נאר 50 פראצענט מזומן

צווישען די ארבייטער און דער דירעקציע פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור" איז געקומען צו א הסכם, אז די ארבייטער זאלען בעקומען 50 פראצענט פון די שכירות אין מזומן און די רעשט — אין סחורות, אדער לעבענסמיטעל-פראדוקטען.

אזוי-ארום וועט די ארבייט אין פאבריק נישט אפגעשטעלט ווערען.

א נייע פאסט-פיליע אין כאינע

אין כאינע ווערט אין גיכען געעפענט א נייע פאסט-פיליע.

א שכורער ארדינאנס האט געשאסען אויף פערבייגעהער

ער איז פערמשפט געווארען אויף 8 חדשים תפיסה

דעם 2. אויגוסט האט דער ארדינאנס יאן מאשילאק זיך אנגעשיכור'ט אין דער וואוינונג פון מאיאר יאקובאווסקי, שענקעוויטש 25 און, דורכ'ן פענסטער ארויסגעשאסען אויף פערבייגעהער אין גאס.

נעכטען איז אין מיליטער-געריכט פארגעקומען דער פראצעס און מאשילאק איז פערמשפט געווארען אויף 8 חדשים תפיסה.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) פאטאש (פרייהייטס-פלאץ 10) כארעמזא (פאמארסקא 10), מילער (פיעטרקאווער 46), עפשטיין (פיעטרקאווער 225), גארטשיצקי (פשיאזד 59), אנטאנעוויטש (פאביאניצקא 50).

טראגיש אומגעקומען דורך אן עלעקטרישען שטראם

(2) אויף שלאנסקא 40 האט עדווארד מיכאלאוויטש, וועלכער האט דארט געוואוינט, געהאלטען בהמות. נעכטען האט ער געוואלט פון זיין וואוינונג אדורכפיהרען עלעקטריש-ליכט אין שטאל. דעם שטראם האט ער געוואלט ציהען פון זיין וואוינונג.

בעת דער ארבייט האט ער זיך צוגעריהרט צו א עלעקטרישע דראהט און פון שטארקען שטראם דער'הרג'עט געווארען אויפ'ן ארט. קיינער איז דערביי נישט געווען. ערשט צופעליג איז זיין פרוי אריינגעקומען אין שטאל און האט דערזעהען דעם מאן ליגען א טויטען, אויף איהרע געשרייען זענען אנגעלאפען די שכנים, וועלכע האבען ארויסגערופען די פאליציי. דער אנגעקומענער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט, אז מיכאלאוויטש איז טויט.

די פרינציפען און אויפגאבען פון וועלט-פערבאנד „מכבי"

צום היינטיגען ראיאן-צוזאמענפאהר אין לאדז

די פוילישע אפטיילונג פון וועלט-פערבאנד „מכבי" ארגאניזירט דעם 16. מערץ 1930, טרעט צו, צו אן אינטענסיווער ארבייט אויפ'ן געביט פון פיזישער אויפלעבונג צווישען דער יודישער יוגענד.

א דאנק זיין ברייטען פערנעם, האט די פוילישע אפטיילונג פון וועלט-פערבאנד „מכבי" דורך דער קורצער צייט פון זיין ארבייט בעוויזען צו געווינען דעם צוטרוי פון דער יוד. געזעלשאפט.

אין שייכות מיט'ן פראקלאמירטען דורך דער צענטראלע „מכבי-וואך", וועלכע קומט פאר פון 4. ביז דעם 11. יאנואר 1931, וויל איך בעקענען די ברייטע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט און ספארטלייט מיט די פרינציפען און אויפגאבען פון „מכבי".

אין יודישען ספארט האט זיך אריינגעגנב'עט די שעדליכע ליניע פון אומפארטייאישקייט, וועלכע איז אבער אן אויסדרוק פון אידעאישער פראגראמלאזיגקייט צווישען די יודישע ספארטלייט. דאס שאפען א מענש מיט געזונטע מוסקולען און ליידיגען גייסט איז ספעציעל פאר יודען זעהר שעדליך. — די אויפגאבען פון „מכבי" איז צו שאפען א נייעם טיפ יוד, וועלכער זאל אין זיך פעראייניגען די גייסטיגע מעלות מיט דער פיזישער קראפט. די דאזיגע רעזולטאטען קאנען נאר דערגרייכט ווערען דורך ראציאנעלע ספארט-איבונגען. מיר מוזען אלע אונזערע כוחות אנשטרענגען, כדי צו דערציהען א יונגען געזונדטען יודישען דור אין גייסט פון ליבע צום אייגענעם פאלק און לאנד.

אין אונזער ארגאניזירט-ארבייט, שטרעבען מיר צו קאנצענטרירען די יודישע ספארט-בעוועגונג אין איין פערבאנד. אין שטעט ווו יודישע ספארט-פעראיינען עקזיסטירען נאך נישט ווערען אזעלכע ארגאניזירט, אויפ'ן קולטור-געביט ווערט אויך פיל געטון, ס'ווערען געשאפען ביבליאטעקען ביי די ספארט-קלובען, מיט דער הילף פון די געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס ווערען ארגאניזירט קורסען פאר העברעאיש און יודישע געשיכטע. ס'ווערען סיסטעמאטיש איינגעארדענט רעפעראטען פאר דער פראווינץ ווערט ארויסגעשיקט רעפערענטען פון צענטער.

איצט שטעהען מיר פאר א אונגעהויער וויכטיגער וועלט-אונטערנעהמונג און נעמליך: פאר דער ערשטער יודישער „מכבי-יאדע" אין ארץ-ישראל, וואס קומט פאר אין יאהר 1932.

אין סעפטעמבער האט א קאנפערענץ פון פארשטעהער פון אלע ראיאנען בעשטעטיגט דעם פלאן פון דער נאהענטסטער ארבייט. אין שייכות דערמיט איז בעשלאסען געווארען אדורכצופיהרען פון 4. ביז'ן 11. יאנואר 1931 א „מכבי-וואך", וועלכע האט פאלגענדע אויפגאבען:

א) פערשפרייטען דעם געדאנק פון פיזישער ערציהונג צווישען די ברייטסטע יודישע קרייזען און ספעציעל צווישען דער יוגענד.

ב) שאפען א געזונדטען מאטעריעלען באדען דעם וועלט-פערבאנד „מכבי", זיינע אונטערליגענדע קרייזען און ספארט-קלובען.

די „מכבי-וואך" ווערט געפיהרט אונטער די לאזונגען א) 25000 נייע אקטיווע מיטגלידער אין די רייהען פון די „מכבי"-קלובען, ב) 100 נייע ספארט-קלובען אין פוילען, ג) 100.000 מיטגלידער פאר „מכבי", וואס זאלען איינצאהלען אן איינמאליגער בעשטייערונג אין דער הויך פון 100 זל.

דאס ערצילען פון 25000 אקטיווע מיטגלידער און 100 נייע „מכבי"-קלובען איז דער צענטראלער פונקט פון אונזער אקציע. מיר שטרעבען צו פערגרעסערען אין דער צאהל די קלובען און גלייכצייטיג פערשטארקען ד יטעטיגקייט אין דע בעזונדערע קלובען.

מיר יודישע ספארטלער מוזען אונבעדינגט פערנעהמען דאס אנגעזעהענסטע ארט אויף דער „מכבי'יאדע" אין ארץ-ישראל, אלע אונזערע אנשטרענגונגען דארפען געהען אין דער ריכטונג אויסצובילדען, וואס מעהר ספארטלער, וואס זאלען קאנען ווירדיג רעפרעזענטירען דעם יודישען ספארט אויף דער אלימפיאדע אין ארץ-ישראל.

אינזש. ב. ווינבערג.

דערמארדעט א יוד

בעת א קריגעריי צוליב א ליידיג פעסעל

הינטער אלעקסאנדער איז פערהאן א דארף, רודא-בוגאי און אין דעם דארף וואוינען אלס סובלאקאטארען ביי א דארטיגען לאנדווירט צוויי יודען — ברוך בזוכא און משה גאלדבערג. פרייטאג איז צווישען זיי ענטשטאנען א קריגעריי, צוליב עפעס א לעדיג פעסעל, וואס איז געשטאנען אויפ'ן הויף. פון ווערטער זענען זיי דערגאנגען צו „מעשים" און גאלדבערג האט דערביי געכאפט אזא שטויס, אז ער איז געפאלען אין אן א שטיין, צוקלאפט זיך דעם שארבען.

בזוכא האט זיך דערשראקען און איז אנטלאפען קיין אלעקסאנדער. פאליציי האט איהם אבער אפגעזוכט און ארעסטירט.

גאלדבערג איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, זיין צושטאנד איז האפנונגסלאז. דער פראקוראר האט פעראָרדענט בזוכאן צו פערהאלטען אין ארעסט און מ'האט איהם אפגעפיהרט אין דער טורמע אויף קאפערניק-גאס.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 1-12 און פון 4-7 אווענט.

tkaniny
A.G.B.
sp. akc.
piotrkowska 80
wyprzedaż trwa
na składzie znane gatunki we wszystkich kolorach
crepe de chine
miranda
banjo
souveraine
tiflis
satin georgette
i t. d.
ceny znacznie zniżone
wyprzedaż trwa
tkaniny
A.G.B.
sp. akc.
piotrkowska 80

ביי נירען און מאסטארם-ליידען
לינדערט דאס נאטירליכע ביטערוואסער Franciszka Józefa
אויך שווערען שטוהל-גאנג אין קורצער צייט.

וויכטיג פאר אינוואלידען

לויט'ן געזעץ פון 7 מערץ 1929 י. ענדיגט זיך דעם 31 דעצעמבער 1930 י. דער הנחה-טערמין אויף צו רעגיסטרירען זיך וועגען בעקומען אינוואלידען-רענטע פאר קראנקהייט, קאליקעס פאלען אדער טויט וואס זענען פארגעקומען פאר'ן 1 יולי 1929 י. פאר מיליטער לייט פון די פוילישע פארמאציעס, אדער די וואס האבען געדינט אין די געוועזענע ארמייען: רוסישער, דייטשער אדער עסטרייכישער.

די וואיעוואדזשאווע פאדערט דעריבער אויף אלע פעראינטערעסירטע, וואס האבען פרעטענזיעס אויף אינוואלידען-רענטע, אז זיי זאלען זייערע ווענדונגען מאכען שפעטעסטענס ביז'ן 31 דעצעמבער און זיי אפגעבען אין די אינוואלידען-רעפעראטען פון דער ענטשפרעכענדער סטאראסטווע.

פערזאנען, וואס בעזיצען נישט קיין דאקומענטען, וואס זאלען בעשטעטיגען זייערע פרעטענזיעס, קענען זייערע ביטעס אפגעבען און שפעטער צושטעלען די נויטיגע בעשטעטיגונגען אדער עדות.

אנטי-שווינדזוכט-טעג

היינט, 12 א זייגער בייטאג ווערט אין שטעטישען קינא פארקומען א פארלעזונג פון ד"ר מ. מארגאליס מיט ליכט-בילדער א. ד. ט.: „לאדז אין קאמף מיט שווינדזוכט".

האלב 1 א זייגער ווערט אין דער א.מ.ק.א. פארקומען א פארלעזונג פון ד"ר סט. שוועטליק א.ד.ט. „שווינדזיכט פון אויג".

3 20 ווערט ד"ר דאווידאוויטש האלטען א פארלעזונג דורך ראדיא א.ד.ט „שווינדזוכט אין די אינערליכע ארגאנען".

געוואלט בעגנב'נען א משאות-צוג

בעת דער צוג קאלושקי סקאזשיסקא איז אפגעגאנגען פון קאלושקי זענען אין צוג אריינגעשפרינגען עטליכע גנבים, אפגעריסען די פלאמבעס פון א וואגאן מיט סחורות און ארויסגעווארפען א צעהן שטיק מאנופאקטור סחורה. די באהן-בעאמטע האבען עס בעמערקט און באלד אפגעשטעלט דעם צוג. די גנבים זענען אנטלאפען און זיך בעהאלטען אין וואלד, מ'האט זיי נאכגעיאגט אבער נישט געכאפט. די ארויסגעווארפענע סחורה האט מען צוריק אריינגעלעגט אין וואגאן און דער צוג איז ווייטער אוועק.

די ברידער-קאמפען אין יאהר 1905 אין לאדז

(17

צום 25-יאהרצייט פון יענע בלוטיגע טעג

דאס געריכט האט אנגעהויבען אויסצופרעגען די עדות און אלע די, וועלכע האבען געוואוסט עפעס צו זאגען וועגען דעם געפאנגענעם „שפיצעל" פליסאק אליין האט אבער געשוויגען ווי א מויער, ווייל ער האט געוואוסט, אז ווי ער זאל זיך נישט אויספיהרען וועט ער האבען דעמזעלבען סוף.

די ריכטער האבען איהם ערקלערט, אז איהם וועט געשענקט ווערען דאס לעבען, אויב ער וועט געבען די געפאדערטע ערקלערונגען און ער האט אנגעהויבען צו רעדען. קודם-כל האט מען פון איהם פערלאנגט, אז ער זאל דיקטירען די נעמען און אדרעסען פון אלע קאנפידענטען פון דער אכראנע, וועלכע ארבייטען אין די פאבריקען. פליסאק האט נישט געקענט אלע און די עטליכע, וואס ער האט געקענט, האט ער גלייך פערראטען. ער איז נאך געווען א צו יונגער שפיצעל, אז ער זאל שוין האבען א קאנטאקט מיט אלע קאנפידענטען. פליסאק האט זיך געשוואוירען ביים אלץ וואס ער האט געקענט, אז מעהר קיין קאנפידענטען קען ער נישט.

— אויב אזוי, האט געזאגט איינער פון די ריכטער, דיקטיר אונז די נעמען פון די אפיציעלע שפיצלעס.

— דאס שוין זיכער, האט פליסאק געזאגט, הגם אויך דא ווייס איך נישט אלץ. איך קען נאר די, מיט וועלכע איך האב זיך פריהער בעגעגענט.

— וואס הייסט פריהער?

— ווען איך האב נאך געארבייט אין דער פאבריק.

— און דאס האט איהר פערשיט די אלע חברים, וועלכע זענען ארעסטירט געווארען פון קאהנ'ס פאבריק, פליסאק האט געשוויגען.

— דאס איז פאר אונז גענוג. רעדט ווייטער, דיקטיר אונז נאר די נעמען פון די שפיצלעס, וועלכע זענען אמאל געווען ארבייטער, אדער געבען זיך נאך היינט אויס פאר ארבייטער.

א, אזעלכע זענען די לעצטע צייטען פערהאן זעהר פיל. ס'איז נאך פערהאן ביי זיי א געוויסע קאנקורענץ. יעדער בעמיהט זיך אויסצוווייזען, אז ער קען מעהר טון, אמייסטען זענען דאס געוועזענע נאראדאווצעס.

— די נעמען.

פליסאק האט אנגעהויבען זיך צו דערמאהנען פערשעדענע נעמען, איינער פון די ריכטער האט גענוי אל' פערפראטאקאלירט. ביי אלעמען איז געווען דער איינדרוק, אז פליסאק זאגט אמת, וועלענדיג זיך ראטעווען דאס לעבען.

— אזוי איצט דאס וויכטיגסטע: זאגט אונז וואס איז געווארען מיט די חברים, וועלכע זענען ארעסטירט געווארען אין שפיטאל.

— איך ווייס נאר דאס, וואס איך האב געהערט, אליין האב איך אין דעם ענין קיין חלק נישט געהאט און ווי איך ווייס איז קיין ציווילער אגענט דארט נישט געווען. ווי איך ווייס, אז איינער פון די ארעסטירטע איז אוועקגעפיהרט געווארען קיין פעטריקאוו, די איבעריגע דריי זענען איינגעזעצט געווארען אין טורמע אויף דלוגע נומער 13.

— ווען האט מען ארויסגעפיהרט קיין פעטריקאוו?

— קיין נעמען קען איך נישט, איך ווייס, אז דארט אהין איז ארויסגעשיקט געווארען דער, וועלכער האט זיך געמאכט משוגע.

— דאס איז דער חבר „גרובי", האט איינער פון די ריכטער זיך אנגערופען.

ס'איז אלזא שוין געווען זיכער, אז דער חבר מיקוס, וועלכער האט געזאלט בעקומען טויט-שטראף געפינט זיך אין טורמע אויף דלוגע-גאס.

ס'איז ערקלערט געווארען א פויזע אויף 10 מינוט, בעת וועלכען דער ארבייטער-טריבונאל צווישען וועלכען ס'האט זיך אויך געפינען ריכליק האבען זיך בעראטען, וואס צו טון מיט דעם שפיצעל, נאך דער פויזע איז געווארען שטיל אין זאל און דער פארזיצער האט ערקלערט פליסאק:

— איהר זענט פריי.

— פליסאק האט זיך צעוויינט און איז געפאלען צו די פיס פון'ם ריכטער, ער איז געווען משוגע פאר פרייד, ער איז געווען זיכער, אז ס'האט געשלאגען זיין לעצטע שעה, ער האט אנגעהויבען צו שווערען, אז פון היינט אן וועט ער טריי דינען דעם סאציאליזם און איז גרייט אויף יעדע ארבייט, וועלכע וועט איהם בעשטימט ווערען דורך דער „באיובקע".

— און איצט קענט איהר געהען, האט ריכליק געזאגט צו פליסאקען, אבער, כדי צו זיין זעהר פארזיכטיג, וועט איהר נישט ארויסגעהען דורך דער פארטיערניע, נאר דורך אנ'עפענונג אין פארקאן. דארט אויפ'ן גאס ווארטען שוין אויף אייך דריי חברים, וועלכע וועלען אייך אפפיהרען אין ווידזעווער וואלד. דארט וועלען זיי אייך איבערלאזען און איהר וועט קענען געהען ווי איהר וועט וועלען, אבער איין בעדינג, אויב פו זמארגען אן וועט אייך אונזער באיובקע טרעפען אין לאדז וועט איהר דערשאסען ווערען.

פליסאק איז ארויסגעגאנגען און זיך יעדע מינוט אומגעקוקט, אויב מ'געהט איהם נישט נאך. פליסאק האט נישט געהאט קיין צוטרוי צו דעם בעפרייאונגס-אורטייל. די דריי מענשען, וועגען וועלכע ריכליק האט געזאגט, אז זיי וועלען איהם אפפיהרען אין ווידזעווער וואלד, זענען פאר איהם געווען שרעקליכער פאר דעם גאנצען געריכט, ער האט ווידער געזעהען דעם טויט פאר די אויגען. ער איז ארויס פון פארקאן און ער האט ווירקליך דערזעהן דריי ארבייטער, וועלכע האבען אויף איהם געווארט, ער איז צוגעגאנגען צו זיי, ווי צו גוטע בעקאנטע און געוואלט מיט זיי ווייטער געהן צום ארט, ווי ריכליק האט פריהער אויסגעזאגט, אבער אין דעם אויגענבליק האבען זיך דערהערט דריי רעוואלווער-שאסען און פליסאק איז געפאלען א טויטער אויפ'ן ארט.

— א טויט די שפיצלעס האט זיך דערהערט א געשריי און דאן איז אלץ ווידער שטיל געווארען אין דער פינסטער פון דער נאכט.

(המשך קומט).

חנוכה-פייערונגען

היינט, זונטאָג, 6 אַ זייגער, צום ערשטען חנוכה ליכטעל אָרדענט איין די תלמוד־תורה ראַלטשטאָט בושעושינער 23 אַ גרויסע פייערונג מיט אַ זעהר אינהאַלטסרייכען פראָגראַם, ווי אַ גוט איינשטודירטער קינדער־כאָר, מיט בחינות־התלמידים און מיט'ן אַנטייל פון אַ רייה רעדנער פון אונזער שטאָט.

• • •

היינט, זונטאָג, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין דער ווילקער שוהל אַ גרויסע חנוכה־פייערונג מיט'ן אַנטייל פון בעריהמטען אָבערקאַנטאָר ה' משה ליס. אין דער פייערונג נעהמט אויך אַנטייל דער גוט־בעקאַנטער כאָר פון דער ווילקער שוהל אונטער דער ליישונג פון דיריגענט ה' לייב סאָקאָלאָווסקי.

גראַנדיעזער חנוכה-באַזאַר פון „וויזא"

היינט—ערשטער טאָג פון פערקויף

נעכטען אָוועגד איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפענונג פון טראַדיציאָנעלען חנוכה־באַזאַר, וואָס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך דעם פרויען־פער באַנד „וויזא".

היינט, זונטאָג, הויבט זיך אָן דער חפצים־פער־קויף אין דעם שעהן איינגעאָרדענטען לאָקאַל פון באַזאַר, פיעטריקאָווער 107 (פראָנט, 1־ שטאָק). דער באַזאַר וועט זיין אָפען אין משך פון דער גאַנצער וואָך (ביז'ן 20. ה. ח.) יעדען טאָג פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 10 אָוועגד.

חנוך-פייערונג

פון דער חברה „מורת המאור"

היינט, זונטאָג, קומט פאָר אין ענגלישען זאַל, אַל. 1. מאַי אַ גרויסע חנוך־פייערונג מיט'ן אַנטייל פון אַ גרויסען כאָר און אָרקעסטער. ס'וועלען אויך אַנטיילנעהמען בעוואוסטע פערזענליכקייטען פון ד דער שטאָט.

היינט—א פאַרשטעלונג לטובת „תומכי אורחים"

דער הילפס־פעראיין „תומכי אורחים" אָרדענט איין היינט, זונטאָג, אַ פאָרשטעלונג אין פילהאַרמאָניע זאַל, געשפילט וועט ווערען „אייקעלע וויזיק". מיט ד"ר פאול באַראַטאָוו אין דער הויפט־ראָל.

קופאָן
אויף א יורידישער עצה
גילטיג זונטאג, דעם 14-טען דעצעמבער

א בעקאַנטער יוריסט
ערטיילט יורידישע עצות
פון 3 ביז 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין רעדאַק־ציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאָווער 21.
אינטערעסאַנטען דאַרפען מיטברענגען דעם קופאָן פון „נייעם פאָלקסבלאַט"
— פון דעם זעלבען טאָג. —

ראַדיא-פּראָגראַם

זונטאָג ד. 14 דעצעמבער

9,25 טראַנסמיסיע פון ווילנאָ פעלד־גאָטעס־דינסט, 11,58 צייט סיגנאַל, 12,10 טראַנסמיסיע פון דער פייערונג בעת דער ענטהילונג פונ'ם קאָשטשושקי־דענקמאַל אין לאָדז, 13,00 2 טייל פון סימפאָנישען פריהמאָרגען אין וואַרשאָווער פיל־האַרמאָניע, 14,00 טאָג פראָגראַם, קינאָ און טע־אַטער רעפּערטואַר, 15,40 קינדער־פראָגראַם, 16.10 פאָרלעזונג, 16.30 גראַמאָפאָן־פליטען, 16.40 פאָרלעזונג, 16,55 גראַמאָפאָן־פליטען, 17,00 פאָר־לעזונג, 17,20 קאָנצערט, 18,45 פעליעטאָן, 19.00 פערשידענעס, 19.25 ספּאָרט · קאָמוניקאַט, 19,40 אוידיציע פון וואַרשא, 20,10 פאָרלעזונג וועגען שווייצאַרישער מוזיק, 20,20 קאָנצערט פון שווייצאַרישער מוזיק, 22,10 טראַנסמיסיע פון רעוויע־טעאַטער „מאָרסקיע אָקאָ". קאָמוניקאַטען.

Dr. med.
M. LERNER
ספּעציאַליסט פאַר קינדער־קראַנקהייטען
זאַכאָדניאַ 64, טעל. 113-09
נעהמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

מ'טראַגט איבער א גאַנצען יודישען בית-עלמין אין בעסאַראַביע

(ענדע פון 6־טע זייט)

געהייסען איבערפיהרען די ביינער פון די טויטע מיט די מצבות אין אַ יודישען ישוב.

די טעג איז פאָרגעקומען די צערעמאָניע פון איבערפיהרען די מתים פון ניקאָלאַיעווקער בית־עולם אין דער נאָהענטער שטאָט קיליע. אַלע יו־דען, וועמענס קרובים מען האָט טראַנספּאָרטירט אין קיליע, האָבען אין יענעם טאָג געפאַסט, הונ־דערטער ווייבער און מענער האָבען בעגלייט די פּראָ צעסיע און שטאַרק געוויינט. דערנאָך ערשט האָט מען זיך געזעצט „שבעה" אויף אַ טאָג. די גאַנצע שטאָט איז ענטגעגענגעגאַנגען די חשוב'ע געסט פון יענער וועלט און געבעטען ביי זיי מחילה. דערנאָך האָט מען זיי בעערדיגט, יעדע הייפעלע ביינער אין אַ בעזונדערען קבר און אַרויפגעשטעלט די געהעריגע מצבה. עס האָבען, נאַטירליך, נישט גע־פעלט דערביי קיין רעליגיעזע צערעמאָניעס. שנאָ־רערס און בטלנים האָבען אויסגענוצט דעם אויסער־געוועהנליכען פאַל פון דער יודישער טויטען־עמי־גראַציע און האָבען געריסען שטיקער פון די לע־בעדיגע. ווי די היישעריקען זענען זיי בעפאַלען ד יקרובים פון די טויטע און גענומען ביי זיי נדבות עס זענען זיך צונויפגעפאָהרען בעטלער און שנאָ־רערס פון פיל שטעט און שטעטלעך צום קיליער יאַריד, וואו זיי האָבען געהאַט אַ זעלטען גוטען יאַריד...

דער קיליער בית עולם האָט נאָך קיינמאָל נישט געזעהען אַזאַ גרויסען, פילפאַכיגען המון ביי זיך. דאָס געוויין פון די ווייבער, דער טרויעריגער בגון פון די תהלים־זאָגער און דער בעטלערישער נוסח פון די שנאָרער האָבען פערטויבט די לופט. עס האָבען זיך געשאַפען ספעציעלע שנאָרער־בריגאַדעס, וועלכע זענען געקומען אין קיליע שוין מיט אַ פערטיגען באַגאַזש פון וואַלערליי נסחאות. סטילען און פאָרמען פון בעטלען.

— יודען, דערמאָנט אייך אין טויט און פער־געסט נישט אָן די לעבעדיגע !

— יודען, טוט אַ קוק וואָס עס ווערט פון דעם מענשען ! גיט אַ נדבה אַנ'אָרימער אַלמנה מיט זיבען יתומים !

— שענקט עפּעס, מומעניו, פאַר דער נשמה פון אייער מאַן, וועט זי (די נשמה, הייסט עס), האָבען אַנ'עליה.

— גיט, פעטערקע, אַ נדבה, וועט איהר אין דעם זכות בעהיט זיין פון אַזאַ אומגליק נאָכ'ן טויט. איהר וועט רוהען אין קבר אַלע יאָהרען ביז משיח וועט קומען !

אָט אין אַזאַ מין גייסט האָבען די גאַסטראַליאָ־רען געאַרבייט און טאַקע געמאַכט נישט קיין שלעכ־טע געשעפטען...

אַז עס איז בעשערט אַנ'אָרימאַן צו לעבען אַ גוטען טאָג, קומען איהם אַפילו די מתים צו הילף.

דאָס איז דאָ דער צווייטער פאַל אין דער גע־שיכטע, ווען מען פיהרט איבער טויטע פון איין אָרט אין אַ צווייטען. דער ערשטער פאַל האָט פאַ־סירט אין יאָהר 1806 אין פּרעסבורג (אונגאַרן) אָבער דאָרטען האָט מען בלויז איבערגעפיהרט קברים פון איין אָרט אין אַ צווייטען אין דער זעלבער שטאָט.

מעלדונג

„צעירי מזרחי" (קילינסקי 44).

היינט, זונטאָג, פּ' מקץ 8 אַ זייגער אָוועגד ווערט איינגעאָרדענט אַ רעפעראַט אויף דער טעמא „די גאָלדענע עפּאָכע פון אידען אין שפּאַניע" רעפערירען וועט דער חבר אהרן זילבערשאַץ עס ווערט מיטגעטיילט, אַז שבת־צו־נאַכטס ז' חנוכה ווערט איינגעאָרדענט אַ גראַנדיעזער נשף חנוכה מיט זעהר רייכען פּראָגראַם. בילעטען צו בעקומען יעדען אָוועגד פון 8 אַ זייגער אין סעקרעטאַריאַט.

הועד.

Dr. med.
B. Robinson
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 131-86

אויף חנוכה
א ראַדיא-אַפּאַראַט פון נייסטער קאָנסטרוקציע
TELEFUNKEN 12 W

אַ 3 לאַמפּען־עמפּפענגער מיט איינגעבויטען לויטשפּרעכער (głośnik) צום צולאָזשען גלייך צום עלעקטרישען קאָנטאַקט. אַקומולאַטאָר און באַטעריעס איינגאַנצען נישט נויטיג. •••• פּרייז 675 זלאָטי.

פאָרפיהרונגען און פערקויף:
RADIO-AUDION
Traugutta № 1 telefon 153-71 (g m a c h Grand-Hotelu).

Dr. N. HALTRECHT
ספּעצ.־אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנק.
נעהמט אָ פון 8 ביז 9 פריה פון 12–3 נאָך מיטאָג און פון 8 ביז 9 אָוועגד.
זונטאָג פון 9 ביז 1 בטאָג.
פּיעטריקאָווער 10
פאַר אונבעמיטעלטע לעסשניצע־פּרייזען.

DR. MED. H. LUBICZ
ספּ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנק.
אויף צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 141 32
עמפּפאַנגס־שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאָג און יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

Dr. Z. Rakowski
ספּ. פאַר אויערען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 127-81.
שפּרעכשטונדען פון 12–2 און פון 5–7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10–11 און פון 2–5.

Dr. med. RACHELA Lewi
Żeromskiego 24, tel. 142-72
ספּעצ. קינדער - קראַנקהייטען.

Dr. med.
A. Landkof
פּאָלודניאָוואַ 15
טעל. 138 34
אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 2-3 און 7-8 אָוו.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151 78
צוריקגעקעהרט
הויט און ווענערישע קראַנקה. רענטגען און ליכטהיילאינסט.
נעמט אָן פון 4–7 אָוועגד

נאָכמיטאָג-חדר
פאַר קינדער, וואָס לערנען אין פאָווסעכנע שולעס
פון י. ד. ראָזענפעלד
פּלאַץ וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6
מעלדעט, דאָס עס ווערען אָנגענומען קינדער פון יעדע עלטער צו לערנען אַלע למודי קודש, עברי, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, העברעאיש און יודיש.
3 זל. א וואָך 3 זל.
איינשרייבען פון נייע תלמידים פון 4–7 אָוועגד.
געדענקט דעם אַדרעס: נייע שטאָדט 6.
קווער אָפיצינע, רעכטס, 2־טער שטאָק.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאָלגענדע טעג !
פּראַכט פון דער געפאַהר
גרויסער הומאָריסטישער קלאַנג־פילם
מיט דעם קעניג פון געלעכטער
Harrold Lloyd
אין דער הויפּט־ראָלע.
הוראַנאַנעז פון געלעכטער! נייעסטע שפּיצלעך!
נעכסטער פּראָגראַם: „ליבע פון פירשט סערגיוש"
אָנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאָג און יום־טוב 3.30 נ"מ

2 ZESPOŁY MASZYN
kotonowych i okrągłe „KORONA"
do wydzierżawienia
od zaraz na 4 miesiące w centrum miasta. Tylko pisemne oferty z podaniem wysokości czynszu dzierżawnego należy składać do dnia 16-go grudnia r. b. włącznie do Syndyka tymczasowego masy upadłości firmy:
„P u s m a k" adwokata Józefa Osieckiego, ul. Zawadzka Nr. 16-A

Dr. med.
H. Krauskopf
אַקושעריע- און פרויען־קראַנקהייטען
זגיערזשער 16, טעל. 113-47
נעהמט אָן פון 4–7 אָוועגד.

א געוועלב
מיט 2 שטיבען און קיך אין בעסטען פונקט, גע־איינגעט אויף יעדער אַרט אונטערנעהמונג, איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען פּיעפּשאָווע נ' 4, אין דער ביר־שענק.

וויכטיג פאַר דער פּראָווינץ!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט, אַז מיר האָבען ערעפענט אַ לאַגער אין לאָדז,
פּיעטריקאָווער 40, לינקע אָפיצינע, פּאַרטער א. פ.
Skład Komisowy
PRZEDSIĘB. HANDL. **„REZYNA"**
מאַגאַזין פערזעהן מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון זעכט־ קאַלאָשען און באָטען פון דער פירמע **„REZINOTRUST"**
מיט אַכטונג
Przedsięb. Handl. „R E Z Y N A"
Łódź, Piotrkowska 40 ,tel. 145-32. 9726

Kursy Handlowe J. Mantinbanda
w Łodzi, ulica Przejazd 12. — Telefon 157-91.
Zawiadamiam, że wykłady w nast. półroczu Kursów Półrocznych rozpoczną się **15 stycznia 1931 r. o godzinie 6 wieczór.**
Zapisy przyjmuje Kancelarja kursów codziennie od 11—1 popo. i od 4—8 wieczór
Kierownik kursów
I. MANTINBAND

לעטשניצע זגערזשער 17
טעלעפ. 116-33

ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. 1—2 נאכם.
ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקהייטען 12—2 נאכם.
ד"ר פ. קאנטאר כירורג 4½—5½, יו"ט 1—2
ד"ר פאפיערני אקושער און פרויען-קראנקה. 11½—1 נאכם.
ד"ר ראקאווסקי אויערן, נאז-און האלז-קראנקה. 10½—11½, 2—3 און 6—7 נאכם.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-דאקטאר 11—12, 4—5 נ"מ
ד"ר רוזשאנער הענער. און הויט קראנקה. 1—2 נאכם.
ד"ר ווייגבערג אינטערל. קראנקה. 1—2, 6—7 נאכם.
א. גראדזיעטשיק צאהן-ארצט 3—7 נאכם.
ד"ר סטופעל רענטגען-גאבינעט 12—2, 4—6 נאכם.
ווענעראלאגישע קאבינעט טעגליך פון 1-2 נאכי

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאלסט נאר קומען אין ביורא
פון ד. מאנעלא
וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צווייטער הויף אויפ'ן ערשטען הויף
פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע
פארטער, טעל. 124-95
וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדמיניסטראציעס, קלויזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוישאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס הייען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
גאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכם. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נאר קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— באזונדער ווארטע-ציכער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

ווענעבעריך קליניק כירורגישע „SANATO"
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קארוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

Lekarz-dentysta
Stanisław Gelberg
זאוואדזקא 14, טעל. 108-33
נעמט אן פון 10—2 נאכמ. און פון 4—7 אווענד

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארם.
באזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

אויף די ווייהנאכטען!
קאנסום
ביי דער „ווידזעווער מאנופאקטור" עמפפעהלט צו סענסאציאנעל ביליגע פרייזען, כדי יעדער איינציגער, זאל קענען קויפען א יום-טוב-פרעזענט פאר זיך און פאר אנדערע:

רעשטלעך, סעקונדא, בראקעס, בארכאנען, פלאנעלען און אנדערע ארטיקלען פון בעקאנטער גוטקייט, אויסארבייטונג פון דער ווידזעווער מאנופאקטור.

זשאקעטען
וואלענע געוועבט מיט זייד אין אלע קאלירען פון 11.— זל.

זייד-ווארען
אין די מאדערנסטע קאלירען פאר א מעטער פון 2.95 זל.

הענדשקעס.
פאר הערען און דאמען, אימיטאציע (Duńskie) פון 1.75 זל.

מענער-העמדער
ווייסע און קאלירטע פון די בעסטע געוועבען פון 9.75

וואלענע טיכלעך
אין שעהנע מוסטערן פאר א שטיק פון 11.—

ראמען-שטאפען
וואלענע אין אלע ברייטען, קאלירען און מוסטערן פאר א מעטער פון 3.45 זל.

TWEED און וואלענע זשארזשעטען
אין די נייעסטע מוסטערן און קאלירען פאר א מעטער פון 5.— זל.

וואלענע קאלדרעס
(קאצען) אין א גרויסען אויסוואהל פאר א שטיק פון 11.50 זל.

דאמען-וועש
העמדער, ווייסע און קאלירטע אין א רייכען אויסוואהל פון 2.45 זל.

קראוואטען
די נייעסטע מוסטערן אין א גרויסען אויסוואהל פון 2.50 זל.

פולאווערס און סוועטערס
עלעגאנטע מוסטערן אין א גרויסען אויסוואהל פון 7.— זל.

הערען-שטאפען
שווארצע קאמגארנס ווי אויך גראנאט פאר א מעטער פון 10.50 זל.

בעקאנטמאכונג
דערמיט מאך איך בעקאנט מיינער נ' קונדשאפט, אז צוליב דער בעקוועמליכקייט האב איך געעפענט אן אפטיילונג פון מיין לאנג-עגזיסטירענד
ביוראָ פון בטשרפטן פל. וואלנאשטשי 3
(פארטער, רעכטס)
וואו עס ווערען פינקטליך און געוויסענהאפט ערלעדיגט אלע ארט ביטעס אין פערשידענע אַמטען, ווי אויך קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס, אדוואקאטיעס אויף פארטעק דאכאדאווי, אויסקויף פון פאטענטען.
בעמערקונג: ביטעס וועגען ענדערן דעם פאטענט אויף א קלענערע קאטעגאריע ווערען אנגענומען נור ביז'ן 15-טען דעצעמבער.
בעמערקונג: פערשידענע עצות וועגען פאדאטקאווע ספראוועס ווי אויך אנדערע פראגען ווערען ערטיילט דורך א ספעציעלען גוט בעקאנטען יוריסט.
מיט אכטונג
Sz. Hochberg, Pl. Wolności 3. tel. 216-58

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף סילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס.

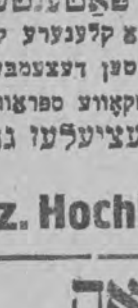
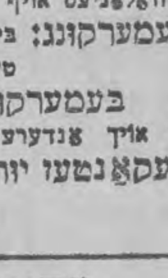

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א מאסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם בוים און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גוטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראקטיק מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר-דאקטאר ...

... אויך פאר הויקערס ... און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאטפוס ... ספעציעלע ... אין די שיך ... גוטע ... פאר די גרעסטע קראנקע ...
עמפפאנגס פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter
בעמערקונג: דאס „ערוענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג ... דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנאש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע. מיר נעהמען אויך אן פערזענליכע ... פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.
... הער י. ראפאפארט ... אין לאדז ... 29 ... 11 ... איך ... ספעציעלען ארטאפעדישען ... ס'האט מיר געדראהט צו פלאצען דער רוקען צוליב'ן הויקער און יעצט בין איך געזונד און בין פעהיג צו דער ארבייט.

Dr. **M. Morgenroth**, sędzia apelacyjny.

קינא-טעאטער ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג! פרעכטיגע פרעמיערע!
הערצער-מעלאדיע
וואונדערשעהנער ליבעס-פילם פון דער אונגארישער וויסטע, וואס ריהרט ביז צו דער טיפעניש. נשמה פון א דארפיש מיידעל, וועלכע — — אין פערליבט אין א מיליטער-מאן. — —
אין די הויפט-ראלען:
DITA PARLO i WILLY FRITSCH
אויסערן פראגראם: „די מלחמה הינטער ווארשא" פערשטארקטער ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי.
אנהויב פון די סעאנסען: אין וואך. טעג 4 נאכם. שבת, זונטאג און יום-טוב— 12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

מיט 25% ביליגער ווי איבעראל!
דאמען- הערען- פעלצען
ווי אויך אלע איינצעלנע פעלעכלעך אין א רייכען אויסוואהל מיט גוטע בעדינגונגען אין פעלץ-ווארען-געשעפט פון
י. שווארצמאן נארוטאוויטשא 42
— טעלעפאן 166-31 —

נייעס!!!
„SREBROL"
פליסיגקייט צו זילבערן
בילדעס א שיכט ריינעם זילבער דורך געוועהנליכען אנרייבען
פרייז פון א פלעשקען 2 זל. צובעקומען אין אפטייקן און סקלאדען.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.